

Frans Naerebout

Jacob Stamperius

bron

Jacob Stamperius, *Frans Naerebout*. Gebr. Kluitman, Alkmaar 1927 (7de druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/stam006fran01_01/colofon.htm

© 2004 dbnl

Frans Naerebout.
Naar een schilderij van J.P. Bourjé.

De ‘Woestduyn.’

I. Kermis te Vlissingen.

Het stormt.

Woest huilt de noordwester over de wijde watervlakte der Noordzee en doet de golven hoog opstuiven tegen de Zeeuwsche kusten. De breede baren breken met donderend geweld tegen de duinen van het eiland Walcheren. En wie zich op den hoogen Westdijk, even buiten Vlissingen, kan staande houden, voelt zich het zoute schuim in mond en oogen waaien, wanneer hij, bijna verblind, tevergeefs tracht uit te zien over de woeste, breede watervlakte. De wijde mond der Wester-Schelde gelijkt een zee van kokend schuim, en niets verraadt de aanwezigheid der verraderlijke zandbanken, daarginder in 't midden van den vloed, dan alleen misschien *nog* hooger golven, die *nog* wilder opstuiven en in oogverblindend schuim uiteenspatten, waar zij stuiten op den ondiepen bodem. Verraderlijke plek voor binnenkomende schepen,

die menigeen, soms na jarenlange afwezigheid en met de vaderlandsche kust voor oogen, een droevig graf in de golven doet vinden!

Daarginds liggen de gevaarlijke zandbanken, de *Dorpe*l en de *Rassen* en andere, die den wijden mond der Schelde splitsen in een viertal geulen, waarin zelfs bij stil weer alleen de ervaren loods den doorgang weet te vinden.

Wee het schip, dat hier bij stormweer verzeilt!

Maar geen vaartuig is nu op den wijden plas te zien, en ook op den dijk en aan de haven is er niemand, om worstelende tegen den storm een blik op de onstuimige zee te slaan. In de haven liggen enkele visschersschuiten, een Engelsch vaartuig en een poon of kustvaarder, toebehoorende aan de Oost-Indische Compagnie en vooral bestemd om in nood verkeerende schepen te hulp te komen. Maar al deze vaartuigen schijnen geheel verlaten en rijden onder den hevigen wind en den opkomenden vloed rusteloos voor hun ankers en touwen op en neer.

Waar zijn deze schippers, visscherlieden, zeelui?

Ga mee naar Vlissingen, daar zult ge ze vinden. Al van verre klinkt ons een gewoel en gejoel tegen, een rumoer van honderden stemmen, waartusschen draaiorgels en trompetten, die bij tijden het gehuil van den storm overstemmen.

't Is kermis te Vlissingen!

Wij schrijven den 23sten Juli van het jaar 1779.

't Is Zaterdagmiddag en de drukste dag der Vlissingsche kermis. Reeds vroeg in den ochtend zijn de boeren en boerinnen van wijd en zijd gekomen, in hun beste plunje gedost, de straten der anders zoo stille stad met leven en bonte kleuren vullend, terwijl in den loop van den middag alle Vlissingers, oud en jong, zich bij hen gevoegd hebben.

En thans is de kermisdrukke in vollen gang. Wie stoort er zich aan den storm, die men huilen hoort tusschen het geschreeuw der koekventsters en het schetteren der trompetten van kunstmakers en kwakzalvers door? Laat den wind razen! Wat kwaad kan hij den kermisgasten doen? Hoogstens neemt hij op den hoek der straat onverwachts den hoed van een boertje mee, om hem huppelend en dansend voor zich uit te jagen, lachend en joelend gevolgd door den eigenaar en zijn luidruchtig gezelschap. Of waar hij onverwacht hevig uitschiet, rukt hij de linnen tent van een koekkraam los en begraaft er de oude koekventster met al haar koopwaar onder, tot groote pret der uitgelaten jeugd, die te hoop loopt en in overgrooten ijver om de schade te herstellen, de wanorde nog grooter maakt.

Laat den storm razen! Leve de vreugd!

Onder de kermisgangers merken we ook

eenige visschers op, de meesten aan hun kleeding gemakkelijk kenbaar. Nu de wind hun belet uit te zeilen, hebben zij hun vaartuigen verlaten en zijn naar de kermis gegaan; dankbaar dat zij met dit booze weer aan den wal zijn en daarom ook dapper deelnemend aan de algemeene pret.

Eenigszins afgezonderd van de anderen wandelt een dertigjarig man langzaam langs de kramen. Met rustigen blik bekijkt hij al het tentoongestelde moois en lekkers, of luistert naar het geschreeuw der koekventers en het gezwets der goochelaars en acrobaten. Blijkbaar is hij een visscher; en hoe werkzaam zijn leven anders ook zijn moge, thans geniet hij van de rust, die hem zoo zelden geschonken wordt.

Zooeven heeft hij bij den kramer in ellewaren een lap bont katoen voor zijn vrouw en een eind verder voor zijn kind een stuk koek gekocht. Nu blijft hij staan voor een tent, van ruwe planken opgetrokken, waarvoor enkele muzikanten een lustig deuntje blazen. Het is een schouwburg: nu, met de kermis, worden er tooneel-uitvoeringen gegeven. Juist wordt aan het publiek bekend gemaakt, dat er heden twee voorstellingen gegeven zullen worden, waarvan de laatste te negen uur, de eerste reeds aanstonds zal beginnen.

De visscher schijnt werkelijk eenigen lust te gevoelen, naar binnen te gaan. Nog nooit is hij in 'de Komedie' geweest, en nu is

de gelegenheid gunstig. Zou hij er een pietje^{*)} aan wagen?

Hij aarzelt en blijft besluiteloos staan.

Dan heft hij eensklaps het hoofd op en luistert naar een geluid, dat plotseling zijn ooren heeft getroffen.

Of heeft hij het zich verbeeld?

Het was, of er tusschen al het rumoer der kermisdrukke en het geloei van den storm, die overal hoorbaar is,... een schot had geklonken!

Hij staat stil, maar het hoofd buigt zich onwillekeurig naar het westen en de rechterhand brengt hij achter het oor.

Hij luistert.

Opeens wendt hij zich om en loopt naar de haven.

Nu heeft hij het duidelijk gehoord.

Een noodshot!

Er is een schip gestrand!

Aan de haven gekomen, ziet hij daar tot zijn verwondering reeds een groote menigte bijeen. Anderen, minder ver van de Schelde af dan hij, schijnen de schoten reeds eerder gehoord te hebben. Visschers, boeren en boerinnen in hun kermiskleeren, jongens en meisjes met de koek in den mond en het speelgoed in de hand, burgers uit Vlissingen, gegoeden en armen, staan dicht opeen-

*) Een pietje was het achtste deel van een Zeeuwschen rijksdaalder, die f2.60 gold.

gedrongen, met ontstelde gezichten turend in de verte, en wijzend met uitgestrekte hand ter wille van hen, die nog aankomen en vragen: waar, waar?

De visscher beklimt haastig den Westdijk en staart, de hand boven de oogen houdend, scherp over den breeden plas. En spoedig heeft hij gevonden wat hij zocht.

Daar ginds, ruim twee mijl uit den wal in de richting W.N.W., ziet hij een schip, dat blijkbaar in nood verkeert. Het beweegt zich niet van de plaats en naar de reden hiervan behoeft *hij* niet te gissen. Want terwijl daar naast hem onder het volk menige stem nog vraagt, wat er toch eigenlijk te doen is en waarom dat schip niet dichterbij schijnt te komen, mompelt hij na een haastigen blik:

‘Verloren! Ze zitten op de *Rassen*. Arme mensen!’

Enkelen hebben zijn woorden gehoord en spoedig gaat het van mond tot mond:

‘Het schip is op een zankbank gelopen. Het kan niet loskomen en moet vergaan!’

En onder die menigte, zoeven nog vol kermisvreugde, heerscht thans een somber zwijgen. En velen krijgen tranen in de oogen bij de gedachte aan de arme schipbreukelingen, die daarginds, in het gezicht der reddende kust, hun leven in den kamp met de woedende elementen zullen moeten verliezen.

Sommigen, weekhartiger dan de anderen,

barsten in jammerklachten uit en vragen of er dan geen redding mogelijk is.

‘Redding?’ mompelt de visscher, en zijn oog blijft strak op de zwarte stip in de verte gericht.

‘Redding? Dwaasheid!’ roept een stem. ‘Wat zeg jij, Frans Naerebout?’

Met die woorden wendt zich een visscher, die er tamelijk armoedig uitziet, tot onzen vriend.

De aangesprokene antwoordt niet; hij schijnt niets gehoord te hebben, tot de ander hem de hand op den schouder legt en herhaalt:

‘Wat zeg jij, Frans? Ze zijn voor de haaien, man! Ze zitten op de *Rassen*.’

Frans Naerebout wendt zich thans tot den spreker.

‘Zoo, ben jij het, Jan Step?’ vraagt hij. En dan: ‘Wat doet de poon?’

‘De poon?’ antwoordt Step. ‘Nou, die zal waarachtig wel hier blijven. De schipper zegt, dat hij wel betaald wordt om schepen, die in gevaar verkeerden, binnen te brengen, maar niet om zijn eigen leven moedwillig weg te gooien. En de man heeft gelijk! Wat zeg jij?’

De ander antwoordt weer niet, maar staart zwijgend in de verte.

Van het gestrande schip is nu weinig meer te bespeuren. Niet alleen onttrekken de fel opgezwepte golven het grootendeels aan 't oog, maar ook de langzaam vallende

schemering doet het flauwer en flauwer worden en eindelijk geheel uit het gezicht verdwijnen.

Het volk staat nog lang bijeen en spreekt over het ongeluk en verdiept zich in gissingen; maar omdat er niets meer te zien is, keeren eindelijk de meesten naar de stad terug en vergeten spoedig in de kermispret het treurige tooneel, waarvan zij in de verte toeschouwers zijn geweest.

Slechts één man blijft nog op den dijk staan en tracht met zijn scherpen blik de vallende duisternis te doorboren.

Het is Frans Naerebout.

Tevergeefs probeert hij nog iets te zien. Van het gestrande schip is zelfs geen stipje meer te ontdekken. En toch is het hem, alsof hij ziet; alsof zich daar voor zijn blikken een tooneel ontrolt, zoo vreeselijk, zoo vol ellende en verschrikking, dat zijn warm hart van pijn samenkrimpt.

Zijn oor hoort slechts het bulderen van den storm, maar het is of daar noodkreten doorheen klinken, zoo wanhopig en smeekend, dat zijn tot nu toe heldere en scherpe oogen zich eensklaps met tranen vullen.

Nog een oogenblik blijft hij staan; doch dan keert hij zich om, daalt bij den dijk neer en gaat aan boord van een der visschersvaartuigen, die stevig vastgemeerd, vergeefs moeite schijnen te doen, om zich van hun touwen en kettingen los te rukken.

Het is zijn eigen schuit. 't Is nog licht

genoeg, om hem in staat te stellen, met scherp oog de takelage nauwkeurig te onderzoeken. Dit onderzoek is spoedig, en naar wensch, afgelopen.

Dan verlaat Naerebout de haven en keert stadwaarts. Zal ook hij weer naar de kermis gaan, om het zoo onverwacht gestoorde vermaak te hervatten?

Niet naar de hoofdstraat en de pleinen, waar thans de kermisdrukke in vollen gang is, richten zich zijn schreden. Hij slaat een stille zijstraat in, waar hij voor een kleine woning stilhoudt. Hij licht de klink op en treedt binnen.

II. Reddingsplannen.

In het vertrek zit een man, een zestal jaren ouder dan de binnentredende, maar wiens gezicht overigens veel op het zijne gelijk. Hij is bezig voor twee kleine jongens een boterham te snijden.

‘Goeden avond, Frans!’ zegt hij, als zijn broer binnenstapt.

‘Dag, Jacob; ben je niet aan de haven geweest?’

‘Jawel, maar niet lang, want mijn jongens wachtten me. Bovendien, wat helpt

kijken, als men niet op andere wijze helpen kan? Het is vreeselijk!’

Ja, wel vreeselijk,’ antwoordt de ander. En dan voegt hij er bij:

‘Jacob, leg de jongens te bed; ik moet je spreken.’

De beide kinderen hebben spoedig hun boterham gegeten, zijn uitgekleet en door hun vader in de bedstede achter in het vertrek te slapen gelegd. Duidelijk is het te zien, dat de vader voor de arme kleinen het gemis hunner moeder, die ze reeds jong moesten verliezen, zoo goed mogelijk tracht te vergoeden. Na ze toegedekt en hun een kus op de roode wangen gedrukt te hebben, keert hij tot zijn wachtenden broeder terug.

Als beiden tegenover elkander gezeten zijn, zwijgen zij een oogenblik. Dan zegt Frans, alsof hij een gesprek vervolgt:

‘Het is de *Woestduyn*, Jacob. Het schip komt uit de Oost-Indiën en behoort aan de Compagnie. Er moet veel volk aan boord zijn, zegt men.’

‘Arme stakkers,’ zegt Jacob. ‘Ze zijn reddeloos verloren.’

Eensklaps springt Frans Naerebout op, grijpt zijn broeder bij de hand en zegt:

‘Jacob, willen wij ze redden? Willen wij het probeeren tenminste?’

En als de ander hem verbaasd aanziet, begint hij te spreken met een gloed en een vuur, dat Jacob onwillekeurig meesleept. Al wat Frans door het hoofd gegaan is,

terwijl hij daar stond op den Westdijk, zich met moeite staande houdend en worstelend tegen den wind, spreekt hij thans uit. Hij schetst het lijden der arme schipbreukelingen en hun treurig lot, te moeten vergaan in het gezicht der vaderlandsche kust! En al sprekende beginnen zijn oogen te schitteren, zijn borst verheft zich, zijn stem zet zich uit en eindelijk roept hij op een toon, die geen twijfel, die alleen zekerheid in zich sluit:

‘Wij gaan, broeder, kom, wij gaan! En als God wil, dan zullen *wij* de arme schipbreukelingen redden!’

En Jacob? Heeft hij al het hoofd geschud, toen zijn broer begon te spreken, nu aarzelt ook hij niet meer, maar neemt Frans' hand en stemt in met den uitroep:

‘Wij gaan! Als God wil, zullen *wij* ze redden!’

Kort daarna verlaat Frans de woning van zijn broeder. Wie hem thans volgde, zou hem eenige visscherswoningen zien binnengaan. En als hij uit zulk huisje weer naar buiten komt, dan straalt hij van voldoening, wanneer hij een makker heeft overgehaald met hem den gevaarvollen tocht te ondernemen. Het is, of zijn bezielend woord ieder aansteekt, die hem hoort; of de bezwaren, straks nog bergen hoog, voor zijn woorden verdwijnen. Maar ook, of het vertrouwen in den man, die in heel Vlissingen bekend staat als de meest bekwame visscher en

loods, voor wien geen ondiepte in Schelde en Noordzee onbekend en ongepeild bleef, alsof dit vertrouwen uitwerkt wat geen belooning, hoe hoog ook, zou kunnen teweegbrengen.

En eindelijk heeft hij zijn bemanning bijeen: zijn neef *Jan Pod*, en *Jan Step*, die straks nog zoo hard van ‘dwaasheid, dwaasheid!’ riep, en verder *Adam Stortewagen*, *Marcelis Stoeter*, *Abraham van Hoeve*, *Janus de Koning* en *Servaas Valke*: zij allen hebben hem met handslag beloofd mee te gaan en gereed te zijn, als hij hen komt wekken.

Het zijn allen eenvoudige visschers, arm in aardsche goederen en die ook hier niet denken aan eenige belooning, - maar rijk in zuivere menschenliefde en vertrouwen op God.

Laten wij het onze doen, om de namen van deze helden voor de vergetelheid te bewaren. Zij verdienen het!

Schitteren de namen der zeehelden Van Galen en Evertsen en Tromp en zoovele anderen in onze historie-bladen, ook deze eenvoudige Vlissingsche visscherlieden verdienen daar een plaats. Niet met kruit en lood verdedigden zij de eer van het vaderland tegen den machtigen Brit of Spanjaard; niet door anderen van de aarde te verdelgen, toonden zij hun heldhaftigheid. Maar door de roepstem van hun leidsman te volgen, zonder gedachte aan belooning of eerbetoon; door hun eigen leven te wagen in

den kamp tegen het woeste element, waar het gold dat van den evenmensch te redden. Hierdoor hebben zij een eereplaats verworven in de rij der helden, waarop het Nederlandsche volk, ja de gansche menschheid trotsch mag zijn!

Eindelijk keert Frans Naerebout huiswaarts. Hij is lang uitgebleven en zijn jonge vrouw wacht hem met ongeduld. Zijn kindje slaapt reeds. Haastig deelt Frans zijn vrouw mee wat er gebeurd is, en dat hij met zijn broer en zeven maats dezen nacht zal uitvaren, om te zien of zij de schipbreukelingen redden kunnen. Ook hier heeft hij een weerstand te overwinnen, bezwaren op te heffen, angst en droefheid te sussen.

‘Maar man, het is noodweer!’

‘Juist daarom is het noodig dat we gaan, vrouw-lief. Als het mooi weer was en stil, dan zouden anderen dat karweitje wel doen en kon ik vannacht thuis blijven. Dan zou de poon wel uitzeilen.’

‘Wat, gaat de poon niet? En die is er toch voor aangewezen!’

‘De schipper durft niet. Maar hoor eens, Saartje, zóó erg is het nou niet. Je weet, mijn schuit is nog bijna nieuw en de maats, die meegaan, zijn voor geen klein gerucht vervaard. Wat zal het een mooi gezicht zijn, als ik morgenochtend terugkom met een troepje van die arme drommels aan boord, die daar nu in doodsangst elkaar zit-

ten aan te kijken. Als ik maar niet te laat kom!’

De laatste woorden worden er met een zucht bijgevoegd.

‘Waarom ben je dan ook niet al lang vertrokken?’ vraagt zijn vrouw. ‘Het slechte weer schijnt nog erger te worden, en wie weet hoe het van nacht zijn zal.’

Naerebout lacht.

‘Moet een visscherswif dat vragen? Weet je dan niet eens, welk tij we hebben?’

De wind staat op den wal, dus moeten we op de eb wachten. Als het water valt, zullen we trachten het gat uit te komen; en dat kan wel één uur in den nacht worden of later nog.’

De vrouw zwijgt, maar drukt den boezelaar voor de oogen.

‘Kom wif,’ zegt Naerebout en hij slaat den arm om haar heen en trekt haar naar zich toe, ‘hou moed! Het zal wel goed afloopen. Kunnen wij nu al die arme menschen daar zoo maar laten verdrinken, zonder een enkele poging tot redding te doen! Dat gaat toch niet.

En dan, vrouw-lief, ik ben immers in Gods hand. Als Hij me beschermt, welk leed zal me dan overkomen?’

Die laatste woorden treffen haar. Zij droogt haar tranen en verzet zich niet meer tegen zijn plan.

Frans gebruikt nu het avondeten en wil vroeg naar bed gaan. Want midden in den

nacht moet hij er uit, en wie weet hoe lang het duren zal, eer hij weer aan slapen zal kunnen denken.

Het is bijna negen uur. Terwijl de vrouw de overblijfselen van den maaltijd wegruimt, gaat Frans naar de bedstee achter in het vertrek en begint zich uit te kleeden. Maar als broek en buis reeds over een stoel hangen, houdt hij eensklaps op. Peinzend staart hij een oogenblik voor zich uit; dan neemt hij zijn kleeren op en trekt ze langzaam weer aan.

Op den vragenden blik zijner vrouw zegt hij:

‘Neen, ik ga niet naar bed. Als ik me versliep, dan was het gunstig tij misschien verlopen en viel het heele plan in duigen. En dat zou ik mezelf nooit vergeven. Ik zal liever opblijven.’

En eensklaps komt er een vroolijke trek om zijn mond en zegt hij met een lach:

‘Weet je wat, vrouw! Ik ga naar de komedie. Die speelt vandaag tweemaal en de tweede keer zal nu wel zoo wat beginnen. Ik heb zoo'n spul nooit gezien en had er vanmiddag al een beetje zin in. Ik zal er een pietje aan wagen, dan kan ik vast mijn tijd niet verslapen.’

De vrouw schudt het hoofd. Zooveel opgeruimdheid, zooveel luchthartigheid, terwijl hij aanstonds misschien den dood tegemoet gaat: ze heeft er geen begrip van. Maar haar man is reeds klaar, hij geeft haar

haastig een kus en met de woorden: ‘Tot straks; ik kom toch vóór we uitzeilen nog hier terug!’ verlaat hij de woning.

Wat hij dien avond in den schouwburg zag en hoorde, Frans Naerbout vertelde er later niet veel van. Zijn gedachten waren waarschijnlijk meer bij het wrak en op den vloed geweest dan in de tooneelzaal.

Toen de voorstelling te twaalf uur eindigde, drong hij door de rijen der toeschouwers heen naar buiten. Daar viel hem een woeste bui regen en wind op het lijf. Het weer was nog onstuimiger geworden.

Nu haastig de maats gewekt!

Jacob is dadelijk op de been en buiten.

Als zij bij hun neef Jan Pod komen, opent deze op het kloppen het vensterluik en zegt aarzelend:

‘Wel, jongens, het waait zoo!’

‘Dat kan niet helpen!’ schreeuwt Frans hem toe; ‘de kop moet er nu aan gewaagd!’

En voort is hij weer, om de anderen op te kloppen.

Jacob biedt zijn schuit aan; maar Frans wijst dit beslist af: hij kent zijn vaartuig en is er mee vertrouwd. Alleen met zijn eigen schuit wil hij varen.

Daarna gaat hij nog even naar zijn huis, om de oliejas aan te trekken en den zuidwester op te zetten en afscheid van zijn vrouw te nemen.

Deze vertelt hem, dat de equipagemeester

van de Oost-Indische Compagnie er geweest is, om - daar hij gehoord heeft welk plan Naerebout had gevormd - hem een brief aan den schipper van de *Woestduyn* mee te geven.

‘Wat brieven!’ roept Naerebout. ‘Als ik den schipper nog levend vind, zal ik hem zelf bij den equipagemeester brengen; dan kan die hem vertellen, wat hij op zijn hart heeft. Brieven heb ik niet noodig.’

Na een hartelijk doch haastig afscheid van zijn vrouw, die met moeite de opnieuw opkomende tranen onderdrukt, verlaat hij zijn woning en begeeft zich naar de haven.

Daar vindt hij zijn manschappen bijeen. Zij hebben allen woord gehouden: geen is er achter gebleven.

Maar zie, daar is er één meer! Wie is die oude man, midden tusschen al die jonge krachtige gestalten? Hij stapt naar Frans toe en grijpt hem bij de hand.

‘Vader!’ roept deze verrast.

‘Ja, jongen, ik ben het,’ zegt de oude. ‘Je vader laat je zoo niet vertrekken. Ik ga mee, Frans!’

En als deze het hoofd schudt, voegt hij er dringend bij:

‘Kom, Frans, neem mij mee: ik ben nog zoo goed als een van je matrozen!’

‘Maar, vader,’ zegt Frans, ‘dat kan immers niet. Dat is te veel gewaagd. Neen, neen!’

Nu komt ook Jacob er bij en ondersteunt

de woorden van Frans, en ook de anderen zeggen, dat de oude thuis moet blijven: hij heeft zijn tijd gehad en goed besteed ook. Nu moet hij zulk werk overlaten aan jongere krachten.

De oude man, slechts half overtuigd, laat zich toch bepraten en treedt achteruit. Dan schudt hij allen hartelijk de hand, zijn beide zoons vooral, en bidt hun Gods besten zegen toe op hun gevaarvollen tocht. De storm maakt zijn woorden onverstaaanbaar, maar Frans en Jacob begrijpen hem en beantwoorden zijn hartelijken afscheidsgroet.

Thans zijn allen aan boord. De touwen worden losgeworpen, de schuit van wal gezet en daar gaat het heen!

Laveerende komen zij de haven uit en zetten koers naar het ruime sop.

Als een notedop danst het kleine vaartuig op de onstuimige baren, die het beurtelings hoog opheffen of in hun schoot verbergen.

Spoedig is het scheepje uit het gezicht verdwenen.

Zal het terugkomen? En wanneer, en hoe?

Op den Westdijk staat een oud man, die tevergeefs tracht met zijn verduisterde oogen de boot na te zien. In zijn hart rijst een vurig gebed op tot God, dat Hij de moedige mannen zal beschermen en geleiden op hun tocht!

III. Op de ‘Woestduyn.’

‘Wel, schipper, hoe laat denkt ge dat we den vasten wal onder de voeten zullen hebben?’

‘Zoo God wil, kunnen wij te middag voor Vlissingen zijn, heer Fiskaal!’^{*)} is het antwoord van den kapitein, toentertijd nog algemeen met den titel van ‘schipper’ aangesproken.

Schipper Gerrit Berg is een man in de kracht van het leven. Zooals hij daar op de kampagne^{**)} staat en het oog rustig van den achter- naar den voorsteven wendt, als 't ware met één enkelen oogopslag te gelijk den stand der zeilen, den gang van het schip en de handelingen van den loods bij het roer opmerkende, moet hij wel vertrouwen inboezemen aan de passagiers, die gedurende zooveel weken hun leven aan zijn beleid en zorgen zagen toevertrouwd.

Dat vertrouwen heeft hij dan ook in ruime mate genoten. Nu is de reis bijna geëindigd en zal spoedig het oogenblik komen, waarop allen bij het afscheidnemen den kranigen

*) Een fiscaal was een voornaam ambtenaar bij de belastingen.

***) Verdek van een schip aan den voorsteven, hooger gelegen dan het middendek.

gezagvoerder aangedaan de hand zullen drukken, en hem met hartelijke woorden danken voor de zorgen, gedurende den overtocht aan hen gewijd.

Het koopvaardijship *Woestduyn* heeft de reis van Batavia naar het vaderland voorspoedig afgelegd. Uitgerust voor rekening van de kamer Zeeland der Oost-Indische Compagnie, is Vlissingen de plaats van bestemming. De reede ligt daar wel open, maar biedt toch een veilige ankerplaats; en binnen weinige uren hoopt de kapitein de passagiers met de lichte vaartuigen, die zich spoedig aan elk op de reede verschijnend schip vastklampen, naar den wal te kunnen zenden.

En dan kan ook gelukkig de lading gelost worden. Er is voor heel wat waarde aan boord. De peper, nootmuskaat, kruidnagelen, foelie en gember, de kamfer, indigo en guttegom, de groote hoeveelheden suiker en koffie, de fraaie paarlemoerschelpen, het kostbare hout, het tin en zoovele andere waren, zij zullen met vreugde ontvangen worden; en de heeren der Compagnie zullen zeker den schipper danken voor zijn beleid en hem hartelijk welkom heeten na zoo'n reis.

Langzaam wandelt de kapitein de kampagne op en neer, vergezeld van den heer fiskaal Bruystens. Ook andere passagiers vertoonen zich op het dek. Wel is er veel wind, maar de lucht is helder, de wind komt uit

den goeden hoek en het tij is gunstig, heeft de schipper verklaard. Er heerscht een opgewekte stemming onder de passagiers, en niet onder hen alleen: ook de matrozen zijn blij met het vooruitzicht straks na zoo lange reis thuis te komen, en vrouw en kinderen na maanden afwezigheid terug te zien. Menig vroolijk liedje klinkt van het voordek naar achteren, waar zich de passagiers bevinden.

Slechts twee personen nemen geen deel aan de algemeene gesprekken. De eerste is een statig man, blijkbaar van hoog aanzien en geboorte. Het gevoel zijner voornaamheid, zoowel als zijn onbekendheid met de Nederlandsche taal, houden hem afgezonderd van de andere reisgenooten, die dan ook den heer Daniël Octavius Barwell zonder spijt aan zijn eigen hoog gezelschap overlaten. Hoewel Engelschman, heeft de heer Barwell de reis naar Europa met een Nederlandsch schip willen doen en zich daartoe met zijn vier kinderen, vergezeld van een 'zwarte meid' en dito knecht, op de *Woestduyn* ingescheept. Ook hij verlangt naar het einde der reis en staart zwijgend in de verte, of hij de kust nog niet aan den horizon ziet opdoemen.

De ander, die aan de gesprekken geen deel neemt, hoewel zijn werkzaamheden hem op 't oogenblik niet daartoe dwingen, is de stuurman.

Een onrust, waarvoor hij zelf nauwelijks de reden weet, drijft hem steeds voort van

den eenen arbeid naar den anderen en doet hem telkens weer de nabijheid van den loods zoeken, dien hij dan met angstig vorschende blikken aanziet.

Deze doet, alsof hij het vreemde gedrag van den stuurman niet ziet; doch blijkbaar hindert het hem, dat zijn persoon en handelingen voortdurend worden gadeslagen. Hij keert zich tot den roerganger, die zijn bevelen trouw opvolgt, en richt tot hem eenige opmerkingen over den koers van het schip.

Wanneer een vaartuig de kust nadert, komt steeds een loods aan boord, wiens taak het is het schip veilig binnen te brengen, Dan geeft de kapitein het bevel aan den loods over; want hoe goed zeeman de kapitein ook moge wezen, onmogelijk kan hij alle ondiepten kennen, die voor de verschillende havens liggen, welke hij op zijn reizen aandoet. Maar de loods is een vertrouwd persoon, meestal slechts aan één bepaalde haven verbonden en die dan ook *deze* haven met al haar diepten en ondiepten, haar banken en vaargeulen nauwkeurig moet kennen.

Het loodswezen is thans in ons vaderland van regeeringswege geregeld. In iedere havenplaats, waar zeeschepen kunnen binnenvallen, van Vlissingen tot Helder toe, zijn een bepaald aantal loodsen aanwezig, die vóór hun aanstelling degelijke proeven van bekwaamheid en geschiktheid voor hun moeilijke taak hebben afgelegd. Een gedeelte

der loodsen is steeds op zee, waar de loodskotter, een stevig, vlug zeilend vaartuig, op eenigen afstand vóór de haven heen en weer kruist.

Nadert nu een schip, dat binnen wil vallen dan geeft het een sein en de loodskotter zeilt er heen en zet een loods af. De kotter moet buitengaats blijven en heen en weer kruisen, tot hij achtereenvolgens alle loodsen heeft afgezet.

In den regel nemen de Nederlandsche vaartuigen reeds in het Kanaal, tusschen Frankrijk en Engeland, een loods op. En evenzoo neemt ieder schip, dat voor de groote reis vertrekt, een loods mee, die pas in het Kanaal weer terugkeert, 't zij met den daar kruisenden loodskotter, of met een binnenvallend vaartuig, dat zijn diensten noodig heeft. Anders wordt hij aan een Engelsche haven afgezet en wacht daar op een schip, dat hem terugbrengt.

Zoo is tot zegen van de scheepvaart het loodswezen thans nauwkeurig geregeld. In den tijd, waarin het hier verhaalde voorviel, was dit nog niet het geval. Wel waren er loodsen, maar hun aantal was gering en zij ontvingen ook niet allen een aanstelling van het Rijk. De Oost-Indische Compagnie had eenige loodsen in dienst en bezat zelfs - zooals we reeds gezien hebben - in Vlissingen een vaartuig, een snelzeilende poon, die bestemd was om binnenvallende schepen der Compagnie haar diensten aan te bieden.

Maar keeren wij tot ons verhaal terug.

De *Woestduyn* had tevergeefs getracht een Zeeuwschen loods te vinden, die het schip binnen Vlissingen zou kunnen brengen.

Hoe men ook naar den hoeker^{*)} der Compagnie, waar de loodsen aan boord waren, had uitgekeken, men had het vaartuig niet gezien.

Toen men dan ook het oorlogsfregat *Boreas* ontmoette, had schipper Berg om een loods gevraagd, waarop de kapitein van het fregat een Tesselschen loods had gezonden, die beweerde ook de Zeeuwsche gronden genoegzaam te kennen.

Had schipper Berg zich misschien wat spoedig gerustgesteld, toen hij op zijn vraag aan den loods, of deze het schip binnen Vlissingen durfde brengen, een toestemmend antwoord ontving? De stuurman vreesde het; vandaar zijn onrust en zijn wantrouwende blikken naar den loods.

En deze? Tevergeefs trachtte hij een gerustheid en zekerheid voor te wenden, welke hij niet bezat.

Want hij had gelogen, toen hij verzekerde de Zeeuwsche kusten goed te kennen. Winstbejag, lage geldzucht alleen hadden er hem toe gebracht, zijn diensten aan te bieden, daar waar hij niet van dienst kon zijn, waar integendeel zijn onbekwaamheid de noodlottigste gevolgen kon hebben. Op de reede

*) Een hoeker is een vaartuig met een driehoekig zeil.

van Tessel was hij thuis, en niemand zou hem gedwongen hebben een vaartuig naar Vlissingen te brengen, indien hij eerlijk bekend had met de banken vóór de WesterSchelde niet voldoende bekend te zijn. Maar hij had gezwegen over zijn onkunde, had zelfs gelogen dat hij de Zeeuwsche gronden volmaakt goed kende... en dit alleen om het loon niet te missen, dat den loods voor het binnenbrengen van een schip wordt toegekend.

Wel scheen somtijds zijn geweten hem niet geheel met rust te laten en onder de blikken van den stuurman was hij lang niet op zijn gemak; maar zijn onverschilligheid stelde hem dan weer gerust: alles ging immers goed en binnen weinige uren zouden zij binnengeloopen en alles in orde zijn. Zijn hebzucht deed hem reeds in gedachten de blanke daalders tellen, die hem voor zijn diensten zouden worden betaald.

Rusteloos kliefde het schoone vaartuig den vloed en wendde zich onder den druk van zijn vingeren - want om een blijk van ijver te geven had de loods thans zelf het roer in handen genomen - recht naar de Zeeuwsche kusten... doch hield helaas! ook recht op de gevaarlijke zandbanken aan, die het noodlottig zouden worden!

‘Land vooruit!’ klinkt de stern van den uitkijk. Algemeene opschudding. Wie beneden is, snelt naar het dek en allen staren met kijkers gewapend of alleen met het

bloote oog scherp naar den oostelijken horizon. En hoewel 't nog eenigen tijd duurt eer de ongeoefende oogen der passagiers ontdekken, wat de hoog geplaatste matroos reeds zag, toch klinken al spoedig meer stemmen: 'Land, land!' en vol vreugde wordt die kreet door allen herhaald. De schipper drukt den heer Bruystens en ook den deftigen heer Barwell de hand en verklaart, dat het 't eiland Walcheren is, dat zij in de verte zien opdoemen.

't Is, alsof het schip eveneens de vaderlandsche kust heeft gezien en thans met sneller vaart zich voorthaast - evenals het paard, dat op den terugweg reeds van verre den stal ruikt. Fier richt de steven zich op en kliëft de vooruitsnellende golven, welke door de *Woestduyn* achterhaald worden. De wind, die langzamerhand heviger is geworden, staat vlak op de kust, en geholpen door den opkomenden vloed jaagt hij het schoone vaartuig voor zich uit, alsof thans iedere minuut dralen onvergeeflijk ware.

Hoe kort zal de reis nog duren?

Daar doet een schok alles ter neer storten op het dek. De snelle vaart is eensklaps gestuit en met vreeselijk gekraak boort het vaartuig den kop in het zand. Woest slaan thans de golven, die zooeven nog het schip op den rug droegen, tegen de zijden en den hoogen achtersteven en bespatten de schepelingen met haar schuim.

En uit zoovele monden, die een oogenblik geleden nog slechts gullen lach en vroolijkheid deden hooren, klinkt thans de bange kreet:

‘Help, wij vergaan!’

IV. De schipbreuk.

Onmogelijk is het de verwarring te beschrijven, die volgde. 't Was een tooneel van woesten angst en ontzetting, waarin allen als krankzinnig dooreenliepen en elkander aangrepen, alsof de eene hulpelooze van den ander bijstand kon verwachten. Zoowel de matrozen als de passagiers waren door de onverwachte ramp hun bezinning kwijt geraakt. Aan orde of gezag werd door niemand gedacht. Tevergeefs trachtte de kapitein, toen hij zelf van de eerste ontsteltenis eenigszins bekomen was, zich verstaanbaar te maken en kalmte te gebieden; niemand hoorde hem, niemand dacht er aan hem te gehoorzamen.

Eenige matrozen vlogen naar de sloep, die op zijde van het schip hing. De touwen los te maken en de sloep te laten zakken tot zij op het water drijft, is het werk van een oogenblik. Reeds zijn zestien, zeventien

personen er in gesprongen, terwijl de boot nog in de takels hangt. Onder hen is ook de heer Barwell, die door het gevaar geheel verbijsterd is en in radellozen angst slechts denkt aan de redding van eigen leven, zonder zich om zijn kinderen te bekommeren. Maar nauwelijks drijft de sloep, of zij wordt door de hooggaande zeeën geweldig heen en weer gesmeten en bonst telkens hevig tegen het schip. De meesten van hen, die daareven zoo haastig in de boot trachtten te komen, keeren thans weer met groote moeite op het schip terug, en blijven liever op het groote vaartuig, dan zich aan zoo onzekere kans te wagen. Ook den voornamen Engelschman overmant de vrees opnieuw, zoodra hij met de sloep als een notedop op de onstuimige baren op en neer danst; luid schreeuwende beveelt hij weer afgezet en aan boord gebracht te worden. Doch niemand bekommert zich om zijn bevel: wie voelt zich nog knecht of heer in zulke oogenblikken? Toch worden een paar helpende handen uitgestoken en een oogenblik later valt de heer Barwell uitgeput op het dek van de *Woestduyn* neer. Als dood ligt hij daar: schrik en angst hebben hem bewusteloos gemaakt en doen hem gedurende eenige oogenblikken alle ellende vergeten.

Slechts zeven personen zijn in de sloep gebleven, waaronder de ‘zwarte knecht’ van den heer Barwell, die zijn meester in de

Laveerende komen zij de haven uit en zetten koers naar het ruime sop.

sloep was gevolgd. Hij had hem krachtig geholpen, om uit de sloep weer aan boord te klauteren; doch toen hij ook daar zijn meester volgen wou, dreef de boot achteruit en maakte 't ieder onmogelijk haar te verlaten. Hij bleef dus in de sloep, met twee matrozen, twee lichtmatrozen, een jongen en een passagier.

Beangstigend werd het ranke vaartuig op en neer geslingerd en beurtelings door de golven tegen het schip gebeukt of er zoover van verwijderd als het enkele touw, waarmee de sloep nog vast lag, slechts toeliet. Eindelijk, en gelukkig voor de sloep, die zekere de hevige stooten niet lang meer had kunnen verduren, brak het touw. Onder droevig angstgeschreeuw van het zevental, dat de gansche bemanning uitmaakte, dreef het scheepje weg en werd door den wind snel voortgejaagd in de richting van het strand. Spoedig verloren de achterblijvenden hun makkers uit het oog.

Intusschen was het den kapitein en den eersten stuurman gelukt eenige orde te brengen in de verwarring; en hun gezag ten minste eenigszins te herwinnen. Wel bleven de meesten in angstige verbijstering heen en weer loopen of zich tegen den mast of de verschansing te zamen dringen; maar eenigen hoorden toch naar de bevelen van den kapitein en naar de dringende verzoeken van den stuurman, die de matrozen op hun plicht wees en den passagiers met klem

onder 't oog bracht, dat alleen van stipte orde en gehoorzaamheid aan den kapitein nog redding was te wachten.

Onder de leiding van den stuurman werd thans de boot, die aan stuurboord hing, bedaard uitgezet en zou ook op ordelijke wijze bemand zijn geworden, wanneer niet plotseling het groote roer van de *Woestduyn* afgestooten en verbrijzeld was geworden. Tegelijk viel de fokkemast overboord en brak in stukken; en dit was voldoende om het weinigje bedaardheid bij de schepelingen weer geheel te doen verdwijnen. Wie maar kon, stortte zich in de boot; doch evenals kort te voren met de sloep, haastte men zich bijna tegelijkertijd weer op de *Woestduyn* terug te keeren. Dit ging evenwel niet gemakkelijk en een wonder mocht het heeten, dat slechts twee personen daarbij te water geraakten. Zij waren verloren en zonken voor de oogen der anderen in de diepte. De boot, die nu ledig naast het schip dreef, sloeg herhaalde malen zoo hevig tegen de zijde van het groote vaartuig, dat zij spoedig half verbrijzeld vol water liep en zonk.

Met ontzetting zagen zij, die zooeven nog hun leven aan dit broze vaartuig hadden willen toevertrouwen, deze vernieling aan en dankten den hemel voor de redding uit dit gevaar.

Doch het was, alsof zij slechts voor het eene onheil gespaard bleven, om onmiddel-

lijk door een ander getroffen te worden.

De *Woestduyn*, die zich door den hevigen wind en den sterken golfslag al meer en meer in het zand had vastgewoeld, lag nu geheel op zij, over stuurboord. Spoedig had de kiel door het schuren en stooten zoodanig geleden, dat de naden opensprongen en het water met kracht in het ruim stroomde. Zelfs lieten enkele planken geheel los, zoodat een gedeelte der lading wegdreef. Toen op die wijze het vernielingswerk eenmaal begonnen was, vorderde het snel. Met onverminderde kracht beukten de golven het hulpeloze schip en sloopten het al meer en meer.

Vreeselijk is het lot van een vaartuig, dat op de zandbanken vastraakt. Daarom ontwijkt de schipper bij stormweer steeds het strand en zoekt het ruime sop. Laat het dáár maar waaien: als het schip stevig gebouwd is, weerstaat het den storm wel. Het drijft voor wind en golven voort en ontloopt den geweldenaars, die het willen vernielen. Maar wee het vaartuig, wanneer de kiel door het zuigende zand wordt vastgehouden! Als de trotsche eik, die tenslotte door den wind gebroken werd, hoe sterk hij ook was, zoo wordt ook het hechtste schip uit elkander geslagen.

De Nederlandsche kust met haar lange rij van verraderlijke zandbanken wordt door den zeeman bij ruw weder zeer gevreesd.

De opvarenden van de *Woestduyn* waren intusschen een weinig tot rust gekomen. Gevoelende dat zij niets, letterlijk niets tot hun redding konden doen, hadden de meesten zich aan bakboordzijde bij elkander gezet, onder de kampagne of op het achterdek. Daar hurkten zij neer, enkelen luid schreiende en klagende, doch de meesten als versuft in stomme wanhoop voor zich uitziend. Familieleden zaten dicht opeen en hielden elkander droevig omklemd. Echtgenooten hadden de armen om elkaar heen geslagen, moeders hielden haar kinderen tegen zich aan gedrukt en poogden ze met de eigen kleeren tegen water en koude te beschermen. Want er waren onder de passagiers ook eenige gezinnen met kinderen: na lange afwezigheid waren zij naar Nederland teruggekeerd, om thans in het gezicht der vaderlandsche kust droevig schipbreuk te lijden.

Eenigszins afgezonderd van de anderen zat een vrouw met vier jonge kinderen, die zij zoo goed mogelijk omkneld hield. Wie haar gezicht had kunnen zien, zou bemerkt hebben dat daaraan de blanke kleur van den Europeaan ontbrak: het was de 'zwarte meid' van den heer Barwell, die de zorg voor de haar toevertrouwde kleinen nog geen oogenblik had vergeten. Bij alles wat er gebeurd was, had zij slechts oog voor het viertal gehad, dat zij angstvallig bewaakte. De kinderen, van welke het oudste pas zes

jaren, het jongste even zooveel maanden telde, hadden hun moeder reeds in Indië verloren. Hoe gelukkig dat deze Javaansche, deze donkerkleurige met haar blanke ziel, over de kleinen waakte, alsof het haar eigen kinderen waren. Want de vader zag nauwelijks naar hen om. Steeds vervuld met zichzelf, zorgde hij ook nu in het vreeselijk gevaar slechts voor zichzelf. Uit zijn bezwijming bijgekomen, was hij naar de kampagne gekropen en zat daar, doornat en rillend van koude en angst, zacht voor zich heen te klagen en te jammeren, terwijl hij af en toe met luide stem zijn knecht riep, om hem te helpen.

Maar deze kon hem niet hooren. Reeds ver van de *Woestduyn* dobberde hij met zijn gezellen door de branding en schepte onophoudelijk het water uit, dat telkens in het vaartuig sloeg. En hoewel zij herhaaldelijk dachten, dat hun laatste oogenblik geslagen was en de sloep zinken zou, toch bleven zij drijven en naderden eindelijk de kust. In de nabijheid van *Zoutelande* op Walcheren werden zij op het strand geworpen en begaven zich spoedig naar het dorp, waar zij liefderijk werden opgenomen en verpleegd.

Zoo waren dus zeven der opvarenden gered en wel zij, die het eerst onherroepelijk verloren schenen.

Verscheidene uren hadden de schipbreuke-

lingen thans reeds in hun ellendigen toestand doorgebracht en de hoop op hulp verminderde al meer en meer. De noodschoten, die de kapitein telkens had laten afvuren, waren zonder gevolg gebleven. Blijkbaar zag men aan het Walcherensche strand geen kans iets tot hun redding te doen. Door het instroomende water was eindelijk het schieten onmogelijk geworden.

Het was acht uur in den avond, toen de groote mast afbrak en overboord viel, spoedig door de raas en het tuig, dat de kapitein liet kappen, gevolgd.

Kort daarop deed zich een vreeselijk gekraak hooren en brak een deel van het schip aan stuurboordzijde van onderen in stukken. Gelukkig bevonden de meesten zich aan den anderen kant. Slechts één enkelen kreet zeide genoeg. Weder was een hunner makkers door de zee verzwolgen. Wie het was, wist men niet; alleen het oudste kind, dat naast de 'zwarte meid' zat, had den ongelukkige gezien en met den uitroep: 'Vader! vader!' viel het snikkend voorover.

Het is ons niet mogelijk de vernieling van het prachtige Compagnie-schip in bijzonderheden te beschrijven. Voortdurend deden de golfslagen het vaartuig kraken; de inhoud van het ruim spoelde weg en dreef rondom het schip, te midden van planken en balken en deelen van tuig en masten. Telkens braken hier en daar gedeelten van

het vaartuig in stukken en ploften krakend in de diepte.

De bakboordzij brak grootendeels af, en viel met hen, die er een schuipplaats meenden gevonden te hebben, in het kokende schuim. Vooral vrouwen met kinderen hadden daar plaats genomen en onder de kampagne beschutting tegen den regen en den storm gezocht. Drie moeders, ieder met een kind in de armen gekneld, dat zij ook in den doodstrijd niet loslieten, kwamen hier jammerlijk om. Aan de trouwe Javaansche gelukte het met onbeschrijfelijke moeite met haar viertal een andere en voor dit oogenblik veiliger plaats te bereiken.

Sommigen van hen, die te water geraakt waren, slaagden er in een drijvend hout te grijpen en zich daarmede nog eenigen tijd boven te houden. Spoedig evenwel begaven hun de krachten en terwijl hun jammergeschrei de overgebleven makkers met ontzetting vervulde, zonken zij, de een voor, de ander na, in de diepte weg.

Nu scheen er weer een oogenblik van rust in de natuur aan te breken. Het zou kort zijn! Toch was het lang genoeg om hun, die nog op het wrak waren overgebleven, eenige verademing te schenken en hen in staat te stellen, hun krachten te verzamelen om den aanval, die spoedig weer volgen zou, weerstand te bieden.

Hoewel reeds velen hun dood in de golven gevonden hadden, was toch het grootste

deel der schipbreukelingen tot nog toe gespaard gebleven. Nog bijna honderd menschen waren op het wrak bijeen. Daarvan hadden een zestiental bij den voorsteven plaats genomen; vijf, waaronder de fiscaal Bruystens, zaten in het midden bij de stomp van den afgebroken grooten mast, waaraan zij zich krampachtig vastklemden. Al de overigen hadden een plaats op het achterdek gevonden, waar zij dicht opeengehoopt zich aan touwen en balken of aan elkander vasthielden.

Men hoorde bijna geen ander geluid meer dan het geloei van den wind en het geklots der golven. Het jammeren en schreien had opgehouden; de wanhoop en vertwijfeling waren te groot geworden, om zich nog door angstkreten te kunnen uiten. Met roodbelopen oogen, waaruit alle glans verdwenen was, zagen de ongelukkigen elkander aan, of lieten den blik moedeloos gaan over den breeden plas, die zoover men zien kon met kokend schuim bedekt was.

Daar kwam de laatste aanval! Met vreeselijk gehuil verhief de storm zich opnieuw; en nu als 't ware met verdubbelde kracht. Hoog stoof de branding op en stortte groote golven over het schip. Het was alsof de beide vijanden hun krachten hadden vereenigd, om thans met ontzettende inspanning het arme gebeukte schip den genadeslag toe te brengen.

De aanval gelukte maar al te wel! Onder

den sterken drang van wind en golven hief het vaartuig zich op, alsof het de verraderlijke zandbank, die het nog steecis zoo stevig vasthield, eindelijk wilde ontvluchten, doch viel onmiddellijk weder neer en brak onder vreeselijk gekraak in stukken.

Een luid jammergeschrei ging op. Een stuk van het middendek, waarop zich vijf personen bevonden, scheidde zich geheel van de andere deelen af en dreef in de branding voort. De heer Bruystens, een der vijf ongelukkigen, viel achterover en verdronk. Aan de vier anderen gelukte het zich vast te houden. In een oogenblik waren zij op geruimen afstand van hun lotgenooten verwijderd.

Zoo waren dan de schipbreukelingen gescheiden. Zestien zaten op het voordek, de anderen, thans nog 67 in getal, op het achterdek... en tusschen hen in bruiste de vloed!

Nu scheen alles verloren en de nood op het hoogst gestegen te zijn. Wie der ongelukkigen kon thans nog iets anders verwachten, dan een volgend oogenblik een graf in de golven te vinden, waarin reeds zoo menig makker hun in de laatste uren was voorgegaan?

Maar nu de nood het hoogst gestegen was, bleek ook de redding het meest nabij!

V. De redding.

In het oogenblik van rust, dat de laatste vreeselijke ramp was voorafgegaan, hadden sommigen in de verte eensklaps... een zeil meenen te ontdekken. Hun oogen nauwelijks vertrouwende, had toch hun mond reeds als waarheid verkondigd, wat zij zelf nog niet geloofden; en de kreet: 'een zeil!' had over het dek geklonken. Aller oogen richtten zich naar het oosten en een oogenblik later wuifden handen en doeken, en schreeuwden angstige stemmen luidkeels om hulp, niet bedenkende dat de storm ieder ander geluid verdoofde.

Een zeil!

Wij weten wie het waren, die thans naderden. Een tocht van bijna drie uren hadden de helden reeds achter den rug. Lang hadden de hooggaande golven en de zware regenbuien, die telkens uit het noorden kwamen opzetten, hun belet het wrak te zien, en slechts de ervaren hand van Frans Naerebout was in staat geweest het ranke scheepje, door storm en regen en duisternis, al laveerende den rechten koers te doen houden.

Toen zij dichterbij kwamen zagen zij wel, dat zij door de schipbreukelingen werden

opgemerkt, en een blijde hoop vervulde de negen mannen bij de gedachte, dat zij nog niet te laat kwamen om althans eenigen te redden.

Daar brak het schip voor hun oogen in stukken en zij meenden, dat nu alles gedaan was. Naerebout besloot aan lij van het wrak te gaan liggen, teneinde mogelijk nog enkelen, die kwamen afdrijven, te redden.

Daar zagen zij een der afgebroken stukken, waarop zich vier menschen bevonden, recht naar zich toe komen. Men wierp hun touwen toe, die de uitgeputte stumpers zich met moeite om het lichaam bonden, waarop zij spoedig aan boord werden gehaald.

‘Zou er nog meer volk overgebleven zijn?’ vroeg Frans hen; want de hooge zeeën en de branding beletten hem, iets van de schipbreukelingen te zien.

‘Meest al het volk zit nog op het wrak,’ kreeg hij tot zijn verbazing ten antwoord.

‘Dan er op los!’ schreeuwde Naerebout, greep met vaste hand het roer en stuurde recht op het wrak aan.

Nu werd de tocht ook voor de redders hoogst gevaarlijk; zoo zelfs dat enkelen, geheel verslagen, meenden dat men den dood in den mond liep.

‘Dat is nu om *ons* leven ook te doen! Eén stoot en we zijn weg!’ klonk een stem.

Maar Frans Naerebout donderde den angstige tegen:

‘Hier valt om geen leven of dood te

denken. Wij moeten er door!

In de nabijheid van het wrak gekomen, werd de visschersschuit zoodanig bedreigd door de rondrijvende balken en andere deelen van het uiteengeslagen vaartuig, dat men vreezen moest het scheepje met elken slag verpletterd in de diepte te zien zinken. Toch ging het voorwaarts.

Met ontzaglijke moeite gelukte het Naerebout, zijn vaartuig dwars tegen het achterschip van de *Woestduyn* aan te leggen.

De gewaarwordingen te beschrijven van de ongelukkigen, die bij het naderen van het scheepje eensklaps hun hoop op redding zagen verlevendigen en met smeekende gebaren de handen naar de redders uitstaken, dit gaat boven ons vermogen.

En nu vangt het reddingswerk aan.

Van orde en regel is natuurlijk geen sprake. Allen dringen naar voren en trachten op de schuit over te klimmen of te springen. Sommigen grijpen een stuk hout, werpen zich daarmee in zee en klemmen zich dan met alle krachten aan het scheepje vast.

De Naerebouts en hun gezellen werken en zwoegen, dat hun het zweet van het gelaat druipt. Frans, die met de eene hand het roer houdt, grijpt met de andere, terwijl hij zich diep over de zijde van zijn vaartuig heenbuigt, een drenkeling bij den arm. Met inspanning van alle krachten tracht hij

dezen uit het water te tillen, als plotseling een ander van het wrak in de golven springt en met beide handen Frans, die nog voorover buiten zijn schip hangt, in de haren grijpt. De wakkere man verliest bijna het evenwicht; hij laat het roer los en evenzoo den drenkeling, dien hij zooeven gegrepen had. Met een ruk bevrijdt hij zijn haren van de stevige vuist, trekt den man, die hem zoo onzacht aangreep, aan boord en weet daarna ook den eerste, die zich een oogenblik heeft kunnen vasthouden, in zijn vaarttuig te krijgen.

Jacob, die reeds verscheidene ongelukkigen heeft binnengehaald, grijpt een matroos, die in het water spartelt, stevig beet en tracht hem aan boord te trekken. Deze man had zich evenwel door middel van een touw aan twee zijner makkers vastgebonden. De last van drie personen is voor den sterken Jacob echter te zwaar: hij glijdt uit, tuimelt voorover en zou ongetwijfeld buiten boord gevallen zijn, wanneer niet plotseling zijn broeder hem gegrepen en weer op de been geholpen had. Met vereende krachten hebben zij thans ook spoedig het drietal uit het water gehaald.

Als door een wonder gelukt het reddingswerk boven verwachting. In weinige oogenblikken zijn de meesten van het achterdek op het scheepje van Naerebout overgekomen, en het is te voorzien, dat ook de overigen kunnen gered worden.

Daar slaat eensklaps een hevige windvlaag de schuit achteruit, de touwen breken of schieten los en in weinige seconden is er reeds een groote afstand gekomen tusschen de redders en het wrak.

Zijn allen van het achterdek gered?

Doch de jammerkreten, die daar opstijgen, bewijzen den wakkeren schipper, dat hij nog enkelen achterliet.

Terug dan weer.

Maar de boot is vol! Door elkander liggen ze op den bodem, als schepsels, slechts weinig meer aan menschen gelijk. Luide kreten, van vreugde en smart en pijn, stijgen uit den hoop op. Het vaartuig is zóó vol geladen, dat het bijna dreigt te zinken; en de dappere scheepslieden, reeds doodelijk vermoeid van den zwaren arbeid, worden in hun bewegingen door al die mannen, vrouwen en kinderen belemmerd.

Toch terug! Kan Naerebout dan die enkelen achterlaten en aan een wissen dood overgeven? Ziet, hoe zij zich over de verschansing heenbuigen en de armen smeekend naar hen uitsteken. Terug, om ook dezen te redden!

Wie zijn zij, die laatsten, de eenigen die nog achterbleven op dit deel van het wrak?

Het is een vrouw, donker van huidkleur, die vier kinderen bij zich heeft, welke zich angstig tegen haar aandringen. Zij, de trouwe, had zich wel reeds eerder kunnen redden, maar dan zou zij bij het dringen door

de anderen heen de kinderen hebben moeten loslaten. Dat deed zij niet; zij bleef wat achteraf met haar viertal, de kans afwachterende om eveneens het wrak te verlaten.

Bijna ware die kans verloren gegaan. En toen zij plotseling het scheepje zich verwijderen zag, had zij een luide gil uitgestooten, met welk geschrei de kinderen instemden.

Terug dan!

Naerebout wendt het roer en weer strijkt de schuit langs den achtersteven van het wrak.

‘Spring over! Spring dan toch!’ roept men de vrouw toe. Maar zij wendt zich om, bukt zich en heft het jongste kind omhoog. Zoover mogelijk rekt zij zich voorover en... laat dan het kind vallen in de armen, die reddend haar worden toegestoken. Het tweede, het derde kind volgt. Daar grijpt de eerste stuurman van de *Woestduyn*, die zich ook reeds op het vaartuig van Naerebout bevindt, een touw en slingert zich weer op het wrak terug. Hij neemt de vrouw op, tilt haar over de verschansing en geeft haar behoedzaam aan Frans Naerebout over. Nu nog het oudste knaapje. Hij neemt het in de armen en wil met een flinken sprong het wrak verlaten... als opeens een geluid zijn oor treft, dat hem haastig doet omzien.

Is er dan nog iemand hier?

Daar ziet hij in een hoek een man, die in gebukte houding en luid steunend, vruch-

telooze pogingen doet om een zware kist voort te sleuren en op den rand van de verschansing te tillen.

Het is de loods.

Niemand had veel op hem, den stichter van al dit onheil, gelet. Wel had de kapitein, op het oogenblik dat de *Woestduyn* op de bank stootte, hem in de borst gegrepen en met scherpe verwijten overladen; wel had de eerste stuurman hem met een ruwen stoot op zij geworpen en het roer gegrepen, - te laat, helaas! - maar het gevaar is spoedig zóó dreigend geworden en ieder was zoozeer vervuld van de ramp en de geringe kans op redding, dat weinigen verder meer om den loods dachten. En deze had zich zooveel mogelijk schuil gehouden, angstig dat men hem zien en grijpen, misschien in een opwelling van woede overboord werpen zou.

‘Ben jij nog hier?’ vraagt de stuurman, terwijl hij den sidderenden man bij de schouders grijpt. ‘Kom mee! Wat wil je nog?’

‘Mijn kist, mijn goed!’ steunt de ander, zelfs thans in het nijpend gevaar nog meer denkend aan het verlies van zijn have dan om het gevaar van eigen leven.

Met ijzeren vuist pakt de stuurman hem bij den arm, duwt hem naar de verschansing en weinige oogenblikken later bevindt de loods zich midden tusschen de geredden, waarvan een enkele, die hem herkent, hem

met een verwensching of verwijten verwelkomt.

De stuurman grijpt thans het kind, en terwijl hij zich met beide handen aan een afhangend touw vasthoudt, klemt hij den knaap tusschen de knieën en laat zich zoo zakken. Zonder ongeval komt hij ook met zijn last aan boord.

En nu afgehouden! Want waarlijk, het is tijd! Hevig stoot het ranke vaartuig tegen het wrak, terwijl aan de andere zijde los drijvende balken het scheepje beuken.

Afgehouden en terug! Terug thans naar huis!

Maar de anderen dan, op de voorplecht! Moeten zij achterblijven? Ook zij strekken smeekend en jammerend de handen uit!

Helaas, het kan niet anders! Frans aarzelt eerst nog; maar een blik op zijn zwaar geladen vaartuig doet hem een besluit nemen. Eigen leven in de waagschaal te stellen, zelfs tot het uiterste, tot het roekelooze toe, dat durft hij. Maar thans ook het leven te wagen der een-en-zeventig, die hij pas uit de kaken des doods heeft gered, dat durft hij niet.

Bovendien, het voorschip zit nog stevig in elkaar. Waarschijnlijk kan het den stoot van wind en golven nog eenige uren uithouden.

En dan zal Naerebout terugkeeren, om ook de ongelukkigen te redden, die hij thans met bloedend hart aan hun lot moet overlaten.

Terug dan naar Vlissingen! En daar den rijken buit, het kostbaarste wat de *Woestduyn* bevatte, behouden aan land gebracht!

VI. Zielenadel.

Intusschen was de moedige daad der helden in Vlissingen niet onopgemerkt gebleven. Van mond tot mond ging de tijding, dat Frans Naerebout met zijn vaarttuig in het midden van den nacht was uitgezeild naar het wrak. Reeds in den vroegen morgen bevond zich een dichte menigte aan den havenkant, die wind en regen trotseerde en met scherp blik over de watervlakte tuurde.

Doch tevergeefs. Er was niets te zien, en menig een keerde spoedig met een droeven zucht weder huiswaarts, denkend aan het lot der negen, die hij reeds jammerlijk omgekomen achtte, evenals de lieden welke zij hadden willen redden. Doch anderen bleven en telkens weer voegden nieuw aangekomenen zich daarbij; den heelen voormiddag bleef het druk aan den waterkant.

Onder de toeschouwers was een oud man,

die niet moede werd de namen der negen visschers te herhalen, welke thans hun leven waagden. En wie zou het hem kwalijk nemen, dat hij telkens zijn beide zoons: Jacob en Frans, het eerst noemde? Hij was vol moed en waar anderen na uren wachten troosteloos naar huis keerden en de hoop opgaven, om het schip van Frans Naerebout met zijn dappere bemanning ooit te zien terugkeeren, daar bleef hij met vertrouwen uitzien en ging niet heen, hoe regen en wind hem ook doorweekten en verkleumden.

Eindelijk, God lof, daar blonk een zeil! Daar naderde een vaartuig! En terwijl de menigte zich dicht opeendrong en ieder nog tevergeefs de oogen inspande om schip of bemanning te herkennen, klonk opeens de stem van den oude hoog en helder boven het rumoer van wind en golven uit:

‘Zij zijn het, zij zijn het! Het is de boot van Frans!’

Een groote ontroering liep door de menigte.

Wat zou het vaartuig brengen?

Nog een oogenblik... en daar zagen allen, hoe de boot gevuld was met menschen! Nog weinige minuten... en het vaartuig streek langs den wal en honderd armen werden liefdevol uitgestoken, om de uitgeputten te helpen en te steunen.

De ontroering, de blijdschap, de geestdrift der menigte te beschrijven, is niet mogelijk. Onafgebroken steeg een luid gejubel in de lucht, dat tot in de Vlissingsche straten

doordrong en ieder naar buiten riep, die zich nog niet naar de haven begeven had.

Met luide kreten werden de namen der redders uitgeroepen en herhaald, en vooral de naam 'Naerebout' was op ieders lippen.

Bevend van aandoening ging de oude aan boord, toen de schipbreukelingen het verlaten hadden en vatte de handen zijner beide zonen in de zijne, terwijl hij vergeefs door woorden uiting trachtte te geven aan zijn gevoel.

Daar drong een deftig gekleed heer door de mensen en stapte aan boord van het vaartuig, waar hij onmiddellijk, zonder zich om iemand te bekommeren, scherp rondkeek, achter den mast en in het ruim, overal waar hij meende dat maar iets verborgen kon zijn. Hij scheen niet te vinden wat hij zocht. Daarop wendde hij zich tot Frans Naerebout, die rustig bij het roer stond, met de eene hand in die van zijn vader en met de andere op de roerpen geleund. Zijn broeren de overige bemanning had zich om hem geschaard, als verwachtten allen, dat er iets gebeuren zou. Zwijgend zagen zij naar den deftigen bezoeker en ook de menigte aan den wal keek opmerkzaam toe en vroeg zich af, wat dit alles beteekende.

'Ben jij de schipper?' vroeg de heer op hoogen toon.

Frans knikte toestemmend, zwijgend als allen die om hem stonden.

‘Ik ben de onder-equipagemeester van de Compagnie. Ken je mij?’ klonk het weer.

‘Ik ken u,’ antwoordde Frans. En op rustigen toon voegde hij er bij: ‘Wat is er van uw verlangen?’

‘Wat heb je van de lading geborgen?’

De vraag werd luide gedaan, zoodat ook zij, die op den wal stonden, hem hooren konden. Het was of er een rilling door de menigte liep en vol spanning wachtte men het antwoord af.

Frans was bleek geworden; doch, alsof hij zich geweld aandeed om de vraag, die toch zoo duidelijk was, niet te begrijpen, wees hij met de hand naar den wal, waar de laatsten der geredden werden weggedragen en sprak:

‘Van de lading? Een en zeventig menschen hebben wij aan wal gebracht. Eenigen wachten nog daarginds, tot wij terugkomen om ook hen te redden.’

‘Dat bedoel ik niet!’ klonk het antwoord op ruwen toon. ‘Ik spreek van de lading: heb je daarvan wat geborgen, verstopt misschien, ergens in je schuit? Voor den dag er dan mee!’

Een kreet van verontwaardiging ging er onder de toeschouwers op. Een van de bemanning, die naast Naerebout stond, keek den ondervrager met een wilden blik aan en wierp met een luide vloek hem den bootshaak, dien hij in de handen had, kletterend voor de voeten. Toen sprong hij met

den uitroep: 'Ik ga naar huis! Laat anderen dan hun leven wagen, om ten slotte als dieven verdacht te worden!' aan den wal en drong door de menigte heen. Twee zijner makkers volgden hem op den voet.

Daar drong de oude man, die eerst met wijdgeopende oogen en mond en in voorovergebogen houding, als vertrouwd hij zijn ooren niet, toegeluisterd had, eensklaps vooruit, greep den bezoeker bij de borst en schreeuwde, terwijl hij hem hevig heen en weer schudde: 'Ellendeling, waarvan verdenk jij mijn zoon?'

Maar Frans legde zijn vader de hand op den schouder en dwong hem den ontstelden equipagemeester los te laten. Daarna sprak hij eenvoudig:

'Als je denkt, dat wij wat verborgen hebben, sinjeur, zoek dan vrij! Maar haast u wat, want straks varen wij weer uit.'

De onder-equipagemeester voldeed evenwel niet aan deze uitnoodiging. Hij wendde zich haastig om en verliet het vaartuig. Spoedig was hij uit het gezicht der omstanders verdwenen, die hem nog menige verwensching achterna schreeuwden.

Het was omstreeks elf uur in den morgen, dat dit voorviel. Na een paar uur rust wilde Frans Naerebout weer uitzeilen. Wel had hij veel moeite met enkelen zijner kameraads, die na de grove belediging, hun zooeven aangedaan, geen lust meer hadden nog-

maals het leven te wagen, en evenals hun makkers, die reeds vertrokken waren, weigerden opnieuw uit te zeilen. Doch de beide Naerebouts, te edel om ook maar een oogenblik langer te denken aan de hatelijke woorden, wisten hun makkers over te halen om niet op onschuldigen te wreken, wat een gevoellooze ambtenaar hun had aangedaan. En zoo zeilden zij des middags te half-een reeds, met een bemanning die slechts twee personen kleiner was, uit.

Heel Vlissingen vergezelde hen in gedachten op dien tocht. De kerken - 't was Zondag - stroomden vol en menig dankgebed werd uitgestort door de geredden, menige bede voor de achtergeblevenen en voor de redders opgezonden.

Te middernacht keerde het vaartuig terug met zestien schipbreukelingen aan boord: zoodat thans allen, die bij de eerste komst van Naerebout op het wrak waren, behouden binnen Vlissingen waren gebracht.

Zoo was de taak van de Naerebouts en de hunnen volbracht. Zij konden huiswaarts gaan, om na een onafgebroken inspanning van bijna vier-en-twintig uren achtereen een welverdiende rust te zoeken in den slaap. En zoo niet reeds de vermoeidheid hun de oogleden toedrukte, dan klonken zeker de stemmen van dankbaarheid der zeven-entachtig geredden hun als zegenbeden in de ooren en deden den slaap der rechtvaardigen

op hen nederdalen.

Laten wij thans nog in het kort meedeelen, welken indruk het heldenfeit der Naerebouts op hun tijdgenooten maakte.

Geheel Vlissingen was met hun lof vervuld; doch spoedig drong de mare van de redding het gansche land door en overal sprak men van de Vlissingsche helden.

De Kamer Zeeland der O.I. Compagnie, hoezeer een van haar ambtenaren de mannen ook beleedigd had, wilde zich niet onbetuigd laten in de waardeering van dit heldenfeit. Een som van 1800 gulden werd door de Compagnie onder de negen redders verdeeld in dier voege, dat de beide Naerebouts elk daarvan *f*300 ontvingen.

De Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen besloot aan de gebroeders Naerebout een zilveren medaille aan te bieden met drie en twintig dukaten. Kort daarop werd te Vlissingen een plechtige bijeenkomst gehouden, waarin deze eereblijken onder het uitspreken eener lofrede op hun manmoedig gedrag aan de broeders werden uitgereikt.

Naar de gewoonte dier dagen werden gedichten op het heldenfeit gemaakt, zelfs een tooneelstuk werd vervaardigd^{*)} en ook opgevoerd te Vlissingen, waar Frans de voorstelling bijwoonde. Doch toen men later

*) 'De Gebroeders Naerebout', tooneelspel in drie bedrijven, door A. Loosjes Pz.

hetzelfde tooneelstuk te Amsterdam wilde opvoeren en eenige aanzienlijke heeren aldaar hem uitnoodigden op hun kosten daarvoor over te komen, vond de bescheiden Naerebout deze eer te groot en hij bedankte er beleefd voor. Zoo min hij bij het aangaan van zijn moedige daad aan eenige belooning gedacht had, evenmin haakte hij later naar al die eerbewijzen.

Met den loods, den roekeloozen bewerker van het onheil, liep het slecht af. Nadat zijn schuld bewezen was, ontving hij, naar de strenge rechtspraak dier dagen, een geeseling en brandmerk, 'het zwaard over het hoofd' en werd gebannen.

Zoo had zijn ongelukkige schraapzucht, die zooveel menschenlevens in gevaar had gebracht, ten slotte zijn eigen ondergang ten gevolge.

Het lijk van den heer Barwell, die overboord geslagen was, spoelde den volgenden dag te Westkapelle aan, waar het in allen eenvoud aan de aarde werd toevertrouwd. Doch dit was niet naar den zin der voorname familieleden, die zeker meenden dat de hoogaanzienlijke heer Barwell niet zou kunnen rusten in zulk een onaanzienlijk graf. Zijn lijk werd dus opgegraven en met alle statie en deftigheid naar Vlissingen overgebracht en daar weder ter aarde besteld. En alsof dit nog niet genoeg ware

en men den doode geen rust kon gunnen, voor hij alle denkbare eer en hulde had ontvangen, werd kort daarop het lijk weder te voorschijn gehaald en thans met nog grooter pracht in de St. Jacobskerk bijgezet. Een kostbaar marmeren gedenkteeken wijst er nog heden de laatste rustplaats aan van den aanzienlijken en machtigen heer Daniël Octavius Barwell, die bij de schipbreuk van de *Woestduyn*, op Zaterdag den 23sten Juli van het jaar 1778, het leven verloor.

De ‘Zuiderburg.’

I. Een schip in nood?

Wij schrijven thans 1788.

Weer bevinden we ons te Vlissingen en begeven ons naar den Scheldedijk.

Het is winter. Velden en wegen zijn met sneeuw bedekt. Vaarten en slooten zijn dichtgevroren en dragen menig vluggen schaatsenrijder, die in korten tijd den afstand naar de welvarende dorpen op het eiland Walcheren aflegt.

De Westerschelde vriest niet dicht. De breede stroom wordt nooit geheel met een ijsvloer bedekt: daarvoor zorgen wind en golven, zorgt vooral het telkens wederkeerend getij, dat beurtelings het water in de Schelde opstuwt of het wegvoert in de Noordzee.

Toch is er wel ijs in de Schelde. Zie, hoe het rondrijft in groote schotsen, die zich al meer en meer voor de haven van Vlissingen en langs den dijk samenvakken en opeenhoopen. Langs de geheele zuid- en west-

kust van 't eiland Walcheren, van de reede van Rammekens^{*)} tot ver voorbij Vlissingen, zelfs tot Westkapelle toe, zit een breede muur van groote ijsbrokken, los en wild op en vóór elkander gestapeld. Geen vaartuig kan thans de haven van Vlissingen verlaten.

Verder naar buiten is het water open. Achter den witten ijsrand ziet men de groenachtige golven, die in rustige deining afen aanvloeien. Hier en daar in de verte blinkt en schittert iets in de zonnestralen; 't zijn drijvende ijsbergen in 't klein, die met den vloed naar buiten geraakt zijn en spoedig in de Noordzee geheel zullen verdwijnen.

't Is prachtig winterweer. De zon schijnt helder en al vriest het hard en doet de stijve noordooster menigeen rillen in duffel en bouffante, toch is het weer te mooi om den zeeman naar binnen bij de kachel te jagen.

Wij zien dan ook verscheidene zeelieden, door het ijs tot gedwongen rust veroordeeld, op den Westdijk bijeen. Allen turen aandachtig naar het zuidwesten, waar de gevaarlijke banken: 'de Rassen,' 'den Drogen' en 'de Dorpel' thans hun aanwezigheid slechts door eenig wit schuim kenbaar maken.

Waarheen zien al die mannen?

Hoor, een schot!

*) Een fort aan de zuidkust van Walcheren, ten oosten van Vlissingen.

Een schip in nood? Maar dat is niet mogelijk, bij dit weer! En midden op den dag!

Alweer een schot! Is het dan toch dan zoo?

Ja, daarginds in het westen, duidelijk afstekend tegen de heldere, schoongewaaide lucht, ligt een oogenschijnlijk groot en stevig vaartuig voor anker. Het lijkt werkelijk in nood te verkeerem, want weer klinkt er een schot en ook met de vlag worden noodseinen gegeven.

't Is den zeelieden, die daar bij elkander op den dijk staan, een raadsel.

'Wat zou er aan schelen?' vraagt er een. 'Waarom blijft dat schip daar toch liggen?'

'Ligt het er al lang?' vraagt een ander.

'Van ochtend al werd het gezien,' is het antwoord, 'en nog ligt het op dezelfde plaats.'

'Maar waarom zeilt het niet uit? Weer en wind zijn toch gunstig?'

'Ja, dat mag Joost weten. Ik begrijp er niets van.'

't Is zeker op een zandbank geloopt,' meent een kleermaker, die zich bij het troepje gevoegd heeft. En met een zucht vervolgt hij: 'Arm schip, arme menschen!'

'Zeg, jij landrot, ben je mal?' wordt hem gevraagd en een stevige vuist pakt hem bij den schouder. 'Welke bank zou dat moeten wezen, hé?'

'Dat weet ik niet!' zegt de man wat ont-

steld, terwijl hij zich aan den pijnlijken greep onttrekt. 'Liggen daar dan geen banken?'

'Neen, dáár niet hoor! Dat zie je toch zeker wel?' is het antwoord. 'Daarginder, daar heb je de Rassen en dáár, kijk, waar al dat wit te zien is, dat is de Dorpel; en dan heb je hier den Drogen. Begrijp je dat niet?'

De kleermaker knikte. Hij zag wel niet zoo duidelijk, wat de zeeman hem wees, en wist niet recht, of hij den Dorpel en den Drogen wel goed uit elkaar hield, doch hij achtte het geraden maar geen nadere inlichtingen te vragen.

't Schip ligt voor z'n anker te rijden,' sprak een ander.

'Ja, en als het daar nog lang blijft liggen, hoeft het de moeite niet te doen zijn ankers op te halen, want dan zullen de touwen wel breken en is het zijn spullen kwijt.'

'Het schip zelf zal ook op die manier wel naar de haaien gaan, al is het dan niet zóó gauw als de baas hier - en hij klopt den kleermaker even, doch een weinig te hard, op den schouder - meende. Geen schip kan dat op den duur uithouden.'

Weer klonk een noodshot.

'Kan dan niemand helpen?' vroeg de snijder, wiens nieuwsgierigheid toch de overhand hield op zijn vrees voor de harde knoken der varengasten. 'Zal er geen schuit

heenvaren, om te helpen?’

‘Daarheen?’ vroegen drie stemmen tegelijk. ‘Hoe, op wat manier?’

En allen keken naar den dam van wiegelende en tegen elkaar botsende ijsschotsen, die elk vaartuig binnen de haven gevangen hield.

‘Neen,’ sprak de eerste weer. ‘Dáár kan geen schuit door. En bovendien, al kon het nog, wat zouden ze moeten doen? Die lui daarginds zitten niet aan den grond, het schip slaat niet in stukken, daar zijn geen schipbreukelingen van een wrak te halen of zoo iets. Neen, dáár kunnen wij geen van allen iets uitrichten.’

Allen zwegen en richtten de oogen weer op het vaartuig in de verte.

Twee schoten klonken thans kort achter een. Een beweging van onrust liep door de zeelieden. 't Was zoo moeilijk, kalm te blijven en tot werkeloosheid gedwongen te zijn - als men zoo gaarne helpen wil, en hulp noodig schijnt.

Weer mompelde de kleermaker:

‘Niemand, kan niemand dan helpen?’

‘Ja, één zou het misschien kunnen,’ sprak een matroos; en toen velen hem vragend aankeken, voegde hij er bij:

‘Frans Naerebout, is die niet thuis? Als er hulp mogelijk is, dan zeg ik, dat hij alleen de man is, die hulp brengen kan.’

Menigeen knikte toestemmend op die woorden, sommigen zagen onderzoekend rond,

verwonderd den man niet hier te zien, die anders steeds de eerste was, wanneer gevaar overwonnen, een moeilijke onderneming gewaagd moest worden.

‘Frans Naerebout?’ en de kleermaker sprak dien naam eenigszins weifelend uit, als vertrouwd hij zijn geheugen niet recht: ‘Frans Naerebout, was dat niet de man, die...’

‘Die, nu negen jaar geleden, menschen redde van het Compagnieschip de *Woestduyn*, dat op de Rassen was geloopen en aan stukken geslagen. Heb jij dan daarvan nooit gehoord, man?’ riep de matroos, die daareven reeds met zooveel vertrouwen van Naerebout sprak.

‘Jawel, jawel,’ antwoordde het manneke, en hij deed voorzichtigheidshalve een stap achteruit; ‘maar zie je, ik ben geen Vlissinger; ik kom van Veere en...’

‘Wat duivel, dan moest jij zeker er alles van weten, want dan zijn jelui van dezelfde plaats. Naerebout is in Veere geboren. Maar zoo gaat het, nietwaar? Omdat Frans maar een visscher, een loods en geen groot heerschap is, daarom...’

‘Nu,’ viel de kleermaker op zijn beurt den driftigen spreker in de rede, ‘zoo'n groote hant ben ik zeker ook niet, dat ik daarom Naerebout niet kennen zou. Maar ik heb dat alles ook wel gehoord en er een boekje van gelezen zelfs, waarin het portret van hem en zijn broer staat; ik herinner

het me nu weer best.’

‘Er zijn ook vier platen van gemaakt,’ zei een Vlissingsche bakker, die bij het gezelschap gekomen was. ‘Die Frans Naerebout is een kerel. En hij heeft na dien tijd immers nog wel meer kranige dingen gedaan, niet waar?’

Deze vraag was tot den matroos gericht, die zich reeds meer had laten hooren. Ook nu bleef hij het antwoord niet schuldig.

‘Dat zou ik denken! Drie jaar vóór dat geval met de *Woestduyn* knapte hij een aardig karweitje op. Maar die dingen zijn jullie zeker allemaal bekend?’

‘Neen, neen,’ klonk het van verschillende kanten. ‘Vertel op!’

‘Maar laten we dan in “de Vergulde Zwaan” om den haard gaan zitten,’ stelde de bakker voor. ‘Het is me hier toch een beetje te koud, hoor! Ik heb den heelen morgen voor mijn oven gestaan.’

Hoewel enkele spottende opmerkingen klonken over den koud-kleumigen bakker, verzette toch niemand zich tegen zijn voorstel en weinige oogenblikken later zat een groot aantal varengasten en burgers, elk met een kroes bier in de hand, om den haard, waarop een paar flinke houtblokken lustig lagen te branden.

Spoedig werd nu de spreker van zoeven uitgenoodigd, zijn verhaal te beginnen.

‘Och, het is zooveel bijzonders niet,’ her-

nam deze, een beetje verlegen door de algemeene aandacht, die hem zoo opeens te beurt viel; 'en licht weten sommigen van jullie het nog beter dan ik. Jij bijvoorbeeld, Sijmen,' voegde hij er bij, zich tot een ouden zeerob wendend, die reeds in den hoek bij het vuur zat, toen het gezelschap binnentrad.

'Steek jij maar van wal, Maarten!' kreeg hij ten antwoord. 'Als jij den verkeerden kant opzeilt, zal ik wel bij je roer komen staan.'

'Nou dan,' begon Maarten, 'nou dan, het was in het jaar '76 moet je weten, en guur en winderig was het ook, want we hadden echt najaarsweer. Buien zóó dicht en zwaar kwamen er opzetten, dat het dwaasheid was in dat weer uit te zeilen. Nu lag hier op de reê de *Brunswijck*, kapitein Pruyst, die naar Tessel moest, om zich daar met een ander oorlogsschip te vereenigen en dan te zamen een tochtje naar de Middellandsche zee te maken. De kapitein wou varen, maar Frans Naerebout, die als loods aan boord was, ried het hem sterk af. Ofschoon de schipper niet veel lust had aan dien raad gevolg te geven - de man was wat eigenwijs uitgevallen - ging hij er toch toe over een scheepsraad te beleggen en de vergaderde officieren te laten oordeelen. En de raad besloot het voorstel van Naerebout te volgen. Men zou dus niet varen dien dag; tot de snoeverij van een steigerbootschipper (zooals jelui weten, lig-

gen die open steigerbooten zoo vast als een vlot op het water) den kapitein weer van gevoelen deed veranderen. Hij wou toch wel varen... en dat Naerebout het afraadde, was alleen maar, omdat hij bang voor zijn hachje was!’

‘Nou, dan mot je net Frans hebben!’ riep er een in den kring.

‘Stil,’ bromde de verteller, ‘kom me nou niet in mijn vaarwater, asjeblijft!’

‘Nou, Frans zei natuurlijk: dan zullen we varen, jij moet het weten. Maar, en dit moest hij toch eerst nog eens eventjes zeggen: ‘Bedenk wel, kapitein, dat het op jouw verantwoording gaat! Mij is de roem om een stout zeeman te wezen, niet zooveel waard, dat ik er een schip, dat aan mijn zorg is toevertrouwd, aan wagen wil. En, nog iets: zijn we eenmaal op weg, dan kunnen we niet terug. Dan gaat het op leven of dood. Of we raken er door, òf we stranden op den *Drogen*, en dan is het met het schip gedaan.’

‘Kijk,’ sprak weer een der luisterenden, ‘ik had zooveel poerparlees niet gemaakt, hoor! Als de kapitein varen wil, dan is het voor zijn verantwoording, dat zeg ik maar.’

‘Dat zei Naerebout ook, en toen hij zag dat de kapitein niet anders wou, plaatste hij zich bij het roer en sprak geen woord meer.

Toen ze tusschen de vierde en vijfde ton kwamen, kregen ze een bui van belang, met hagelsteen en een wind uit het N.N.O.,

zoodat de golven geweldig opliepen. Er stonden drie reven in de marszeilen, maar de kapitein werd nu toch bang en sprak van zeil minderen.

‘In plaats van minderen,’ zei Naerebout, ‘moeten de fok en het groote zeil er bij, of wij verliezen schip en leven.’

Hij zag de hooge zee op den *Drogen* en op de *Rassen*, en was bang, dat het schip door de geweldige deining den grond zou raken, daar er maar vijf of zes voet water stond. Door al die zeilen liet hij nu het schip als razend voortloopen en deed het toen zoo overzij gaan, dat het met den buik over den *Drogen* kwam en niet met de kiel - wat niet meer mogelijk zou geweest zijn. Dat was een moeilijk oogenblik voor het verwaande kapiteintje. Het schip helde zóó over, dat het met één boord onder water lag en tusschendecks de kisten van het volk aan het drijven raakten. Elk moest zich vasthouden, zoo goed hij kon; de schieman^{*)} werd zelfs over boord geworpen en was voor de haaien.

Maar even later was het gevaar voorbij en ontving Naerebout den dank van het scheepsvolk, dat in het gevaar steeds de oogen op hem had gehouden. De kapitein

*) De s c h i e m a n is een onderofficier aan boord. Op een driemaster is hij belast met het opzicht over de tuigage van het voorschip, fokkemasten en boegspriet, terwijl de b o o t s m a n waakt over het tuig van den grooten mast en de k w a r t i e r m e e s t e r over dat van den bezaansmast.

zei niet veel, maar moest toch bekennen, dat het schip door zijn schuld bijna verloren en door het beleid van den loods behouden was gebleven.'

Teekenen van goedkeuring beloonden den verteller voor zijn moeite.

'Ja, dat was een kranig stuk van Frans,' begon de oude Sijmen. 'Maar wat hij eenige jaren daarna deed, dat mag ook bekend wezen.'

'Je bedoelt de redding van de *Woestduyn*,' meende de kleermaker. 'Ja, dat was mooi.'

'Nee, daarover spreken we nu niet,' gaf Sijmen ten antwoord. 'Dat spande de kroon; maar een paar jaar later, toen hij die vier Engelsche oorlogsschepen zoo mooi wist te ontzeilen, daar doelde ik op; dat mag ook verteld worden.'

'Nu, vertel op dan, Sijmen,' drong men van alle kanten.

Sijmen wilde wel. 'Maar,' zei hij, 'ik waarschuw je vooraf, dat ik niet zoo lang en zoo mooi praten kan als die Maarten daar.

Het geval was eenvoudig zóó. In het jaar '81 was Naerebout met zijn vischschuit en vier man als loods in 's lands dienst overgegaan. Zijn broer Jacob, die hem bij de *Woestduyn* zoo knap geholpen had, bleef visscher en dat is hij nog, zooals jelui weet. Hij is op het oogenblik niet thuis, anders...'

‘Hoû je koers, ouwe paai!’ riep er een uit den kring. ‘Niet laveeren, hoor! Recht uit, met den wind voor 't lapje.’

‘Jawel, jawel,’ bromde Sijmen, die nu juist niet voor verteller in de wieg bleek gelegd te zijn. ‘Ik zei dan, dat hij in Juli van dat jaar het linieschip *Zuid-Beveland* naar Tessel moest brengen, niet waar?’

‘Je hebt er niks van gezeid, ouwe jongen; maar je wou het zeker doen en dat is net zoo goed.’

‘Jawel, jawel,’ kwam Sijmen weer, ‘val me nou maar niet meer in de rede, of ik laat mijn anker vallen en schei er uit. Nou dan: kapitein Van Ginkel moest met zijn linieschip twee Oost-Indie-vaarders naar Tessel geleiden, toen er bij den Hoek van Holland vier Engelsche schepen op hem afkwamen, twee fregatten en twee van linie. En ze waren pardoos voor de haaien, dat wil zeggen voor den Engelschman geweest, hoor, als ze Naerebout niet aan boord hadden gehad. Maar die wist zóó netjes en bedaard tusschen de banken langs de kust te zeilen en het zóó knap aan te leggen, dat de vijand niet naderen durfde en de drie schepen veilig en wel in Tessel binnenvielen.’

Blij dat zijn verhaal ten einde was, keek Sijmen met vergenoegd gezicht den kring zijner hoorders rond.

‘Die Frans Naerebout is een baas!’ meende de bakker. ‘Heb ik ook niet eens gehoord van muiters, die hij zoo aardig in de

val liet lopen?’

‘Wacht eens,’ riep een, die tot nu toe gezwegen had, ‘dat kan ik je vertellen. Daar ben ik zelf bij geweest.’

‘Ga je gang maar,’ klonken eenige stemmen en meteen schikte men op de houten banken dichter bijeen, om niets van het verhaal te verliezen.

‘Dat is nog maar twee jaar geleden,’ begon de verhaler. ‘Ik was gemonsterd aan boord van het Oost-Indisch schip *Barbestein*, dat behalve een flinke lading het sommetje van vier maal honderdduizend gulden aan gemunt geld aan boord had.’

‘Te deksel!’ begon er een; maar de verhaler vervolgde:

‘De bemanning bestond grootendeels uit gehuurd vreemd volk en soldaten, die voor Batavia bestemd waren. 't Was een raar zoodje bij elkaar: Duitschers, Franschen, Belgen; ruwe kerels, waarmee ik me ook maar weinig bemoeide. We waren hier van de reede nog niet vertrokken, toen die schobbejakken er de lucht van kregen, dat er zooveel duiten aan boord waren. Dadelijk staken ze de koppen bij elkander en beraamden mouterij. Ik merkte wel zoo iets, maar omdat ze me niet vertrouwden, hielden ze mij er buiten.

Maar onze loods, Naerebout, had de plannen van die schurken in de gaten gekregen. Wat er tegen te doen? Hulp was niet zoo spoedig te krijgen en daarom deed hij, als-

of hij met de dieven diefstal spelen wou. Hij zei, dat hij ook een arme kerel was, die wel een extraatje kon gebruiken en dat hij met hen mee wou doen. Maar dan niet hier, dat was te gevaarlijk. Ze moesten dat eens aan hem overlaten, dan zou hij het schip netjes in een Fransche haven brengen en konden ze op hun gemak den aap inpalmen. De schurken liepen in de val. Overdag voer de loods dicht langs de Fransche kust; maar 's nachts, als die kerels meest sliepen, wendde hij het roer en zocht de Engelsche kust, waar hij van een Engelsch oorlogsschip hulp hoopte te krijgen. Zijn plan lukte prachtig. Bij 't eiland Wight werden de muiters onverwachts gevangen genomen en kon het schip ongehinderd met ander volk zijn reis naar Batavia voortzetten.'

'En dan de *Alblasserdam*,' begon haastig een ander weer, alsof er thans een wedijver zou ontstaan, wie de meeste heldenfeiten van den door allen geëerden en geliefden makker zou verhalen. 'De *Alblasserdam*, die bij de reê van Rammekens ankers en touwen verloren had en zóó in gevaar verkeerde, dat men het geroep om hulp tot op den wal kon hooren! Maar Frans ging er heen en wist het vaartuig behouden binnen te brengen.'

Weer wilde een ander het woord nemen, misschien om nog meer van den Vlissingschen held te vertellen, toen de waard, die

bij het venster stond, eensklaps uitriep:

‘Daar gaat Naerebout voorbij, met den heer equipagemeester van de Compagnie. Zij gaan naar den dijk!’

Verstandiger, meer in 't belang van zijn nering ten minste, had hij gedaan, wanneer hij gezwegen had; want thans stonden allen haastig op en verlieten, na het gelag betaald te hebben, de herberg.

II. Heeren en dienaar.

‘Welnu loods, spreek op: wat is jouw meening? Wat ter wereld kan de reden zijn, dat die *Zuiderburg* daar maar liggen blijft, en niet uitvaart? Denkt die malloot van een kapitein misschien, dat hij op zóó'n manier ook wel in Indië komen zal?’

En de heer, die deze woorden uitsprak, stampte van drift en boosheid op den grond.

De gasten, die zooeven nog gezellig om den haard zaten, stonden nu allen dicht bij het pas aangekomen tweetal en vormden een halven kring om den loods Naerebout, dien zij in gespannen verwachting aanzagen.

Maar Naerebout zweeg. Peinzend keek hij naar het vaartuig, dat nog steeds duide-

lijk zichtbaar was op dezelfde plaats, waar men het 's morgens vroeg reeds opgemerkt had. Dan streek hij met de rechterhand over de oogen en legde daarna de handen op den rug. Hij scheen in diep nadenken verzonken.

‘Nu loods, spreek op dan!’ riep de equipagemeester ongeduldig, ‘kun jij 't raadsel oplossen of niet?’

‘Jawel, sinjeur,’ klonk het eindelijk, en op die enkele woorden deden alle omstanders, wier spanning nog toenam, een stap nader.

‘Nu?’

‘Het schip is zonder roer en kan dus niet varen.’

‘Zonder roer?’ is de verbaasde vraag van het heerschap.

Maar eer Naerebout verdere verklaring geven kan, roept de oude Sijmen:

‘Waarachtig, Frans heeft gelijk! 't Schip moet zijn roer kwijt wezen, anders zou 't wel vertrekken.’

‘Zoo is het,’ zegt de loods, met een knik naar den oude. ‘Zeker heeft het zijn roer stukgestooten op den *Drogen* en kan nu niet verder. Een nieuw roer aan te hangen, is daar onmogelijk: vooruit durven ze niet, terug kunnen ze niet, dus blijven ze liggen waar ze zijn, totdat...’

‘Totdat?’ vroeg de equipagemeester.

‘Totdat,’ liet Naerebout er met een zucht op volgen, ‘een storm opsteekt en het vaar-

tuig te pletter slaat.’

Niemand antwoordde op die voorspelling: alleen knikten enkele matrozen ernstig en toestemmend. Thans naderden eenige heeren, voor wie allen eerbiedig op zijde gingen en die door den equipagemeester met groote beleefdheid werden ontvangen. 't Waren bewindvoerders der Oost-Indische Compagnie, die te Middelburg woonden en van het ongeval met de *Zuiderburg* hadden gehoord.

Zij lieten zich den stand van zaken uiteenzetten. Toen vroeg een der heeren, terwijl hij den breeden kring van varengasten rondzag:

‘Wie kan hier hulp verschaffen?’

Allen zwegen; eindelijk sprak een der omstanders, terwijl hij op Naerebout wees, die weer peinzend naar het schip stond te staren:

‘Hij misschien; en anders niemand.’

‘Kun jij helpen, kun jij hen redden?’ vroeg de heer, terwijl hij de hand van Frans greep.

‘Met Gods hulp, misschien,’ was het antwoord van den loods, terwijl hij zich omkeerde en den vrager met zijn heldere oogen aanzag.

‘Hoe, maar hoe?’ vroegen eenige stemmen tegelijk.

Na eenig nadenken sprak Naerebout:

‘De *Zuiderburg* kan daar niet blijven liggen, en terug kan het schip ook niet vanwege het ijs. Er blijft dus niets anders over

dan voorwaarts te gaan en zee te kiezen.’

‘Naar Indië?’ vroeg een der bewindhebbers.

‘Neen, heer! zoover zou 't niet gaan. Maar als het kapitein Dekker van der Mieden gelukt, zijn schip in de eerste de beste Engelsche haven binnen te brengen, dan is de zaak in orde. Dan zijn ze gered.’

‘Maar waarom probeert hij het dan niet?’

‘Zonder roer, mijnheer, is een schip niet veel waard,’ antwoordde Naerebout. ‘En toch,’ voegde hij er zacht bij, ‘het moet gewaagd worden! Het moet! Maar een middel, een...’

‘Weet jij een middel, loods?’ vroeg weer een der bewindhebbers. En de ander, die zoeven Frans reeds bij de hand gegrepen had, voegde er op smeekenden toon bij:

‘Naerebout, ga er heen! Jij alleen kunt helpen, indien er bij God nog hulp mogelijk is. Denk aan die ongelukkigen; denk aan hun droevig lot! Er zijn vierhonderd menschenlevens mee gemoeid.’

‘En vijfmaal honderdduizend gulden,’ mompelde een der andere heeren, wiens dikke buik en dubbele kin ook dubbele statigheid aan zijn persoon bijzetten, en voor wien die som geld op zichzelf de moeite van het redden wel waard scheen... mits een ander het deed!

‘Ja, en dan al de koopmansgoederen,’ sprak de equipagemeester. En tot Naerebout voegde hij er bij:

‘Doe het, loods; de Compagnie zal je rijk beloonen!’

Deze laatste woorden schenen minder indruk op den man te maken, dan 't geen hij eerst vernomen had; want hij sprak zacht:

‘Vierhonderd menschen!’ En dan luid en met vaste stem:

‘Goed, ik zal gaan! 't Gaat om het leven, maar met Gods hulp wil ik 't beproeven!’
Een luid hoezee der omstanders beloonde deze woorden.

Naerebout en de heeren der Compagnie verlieten thans de haven, druk sprekende over de middelen, die de eerste in het werk wilde stellen om redding te brengen.

‘Hoe zul je bij het schip komen? Dat is de eerste vraag,’ sprak de equipagemeester.

‘Ja, en de moeilijkste,’ antwoordde Naerebout. ‘Hier uit Vlissingen te vertrekken, is onmogelijk. De ijssdam houdt alle schuiten gevangen en laat niets door. Hier is 't onmogelijk.’

‘Maar waar dan?’ vroeg er een.

‘Te Westkapelle, dáár wil ik 't probeeren,’ luidde 't antwoord. ‘Daar zal ook wel ijs zijn, maar toch licht niet zooveel en zoo dicht bij elkaar gedreven als hier.’

‘Van Westkapelle?’ klonk het verbaasd. ‘Maar hoe kom je daar met je schuit?’

‘Met mijn schuit zie ik er geen kans toe; maar als we een sloep op een paar sleden laden, dan kan die wel naar Westkapelle

getrokken en daar te water gebracht worden. Vandaar zullen we dan trachten door 't ijs te breken en het schip te bereiken.'

'Maar dat is levensgevaarlijk!' kon een der heeren niet nalaten uit te roepen.

'Dat is het,' antwoordde Naerebout eenvoudig. 'Maar 't is het eenige middel.'

'En als je eenmaal op de *Zuiderburg* bent, wat wil je dan doen?'

'Dat zal van de omstandigheden afhangen. Ik hoor, dat de loodsgaljoot buiten is en mogelijk wel in de buurt. Misschien gelukt mijn plan, misschien ook niet; ik kan er nu niet veel van zeggen. Alleen wensch ik, dat de heeren mij volmacht geven om als loods te handelen, zooals het mij goed zal voorkomen; ook al mocht de kapitein het er niet mee eens zijn.'

'Die volmacht zul je hebben!' riep de heer Godin, een der bewindhebbers, uit; 'en wees verzekerd, dat de Compagnie niet verzuimen zal, je schitterend te beloonen, als het je gelukt de vierhonderd man te redden...'

'En de vijfmaal honderdduizend gulden,' voegde de dikke heer er bij.

'Ik zal mijn best doen,' sprak Naerebout eenvoudig.

Daarop werden de vereischte maatregelen genomen. Den equipagemeester werd last gegeven, de noodige manschappen ter beschikking van den loods te stellen; maar toen Naerebout den mannen vooraf het doel

van den tocht en de gevaren, die er aan verbonden waren, uitlegde, werden zij bang en weigerden. Frans verzocht nu verlof, zelf zijn bemanning uit te kiezen; en spoedig had hij onder de varengasten, die reeds des middags getoond hadden hem zoo hoog te schatten, een achttal mannen gevonden, die bereid waren hem overal te volgen, waar hij hen voeren zou. Onder hen behoorde Maarten, die zoo goed vertellen kon; zelfs de oude Sijmen bood zich aan, doch werd door Naerebout met eenige vriendelijke woorden afgewezen.

Nu kon de tocht naar Westkapelle beginnen; doch vooraf verzocht Naerebout nog eenmaal gehoor bij de heeren Bewindhebbers. In hun tegenwoordigheid toegelaten, werd hem gevraagd, wat hij nog wenschte.

‘De heeren hebben mij hedenmiddag,’ sprak de loods, ‘ruime toezeggingen gedaan, waarvoor ik dankbaar ben; maar er is iets anders, waaromtrent ik gaarne vóór mijn vertrek zou worden gerustgesteld.’

‘En dat is?’ luidde de vraag.

‘Dat de Compagnie, als onze tocht mislukt en mijn makkers en ik er mogelijk het leven bij inschieten, voor onze vrouwen en kinderen zorgen wil, zoodat ze niet van gebrek behoeven om te komen.’

Op eenvoudigen, openhartigen toon hadden die woorden geklonken, als kon er geen ander dan een toestemend antwoord op volgen.

Doch toen er geheel geen antwoord kwam en de heeren bedenkelijke gezichten trokken, overdekte een donkere gloed Naerebouts gelaat, en zijn stem trilde toen hij sprak:

‘Is die eisch onbillijk? Moeten wij niet alleen *ons* leven wagen, maar ook dat van onze vrouwen en kinderen? Zijn die vierhonderd menschen zoo'n belofte niet waard? En die vijfmaal honderdduizend gulden ook niet?’ voegde hij er bij, zich tot den zwaarlijvigen heer wendend, die reeds een paar malen op die som gezinspeeld had.

Deze wilde antwoorden, maar kreeg een hoestbui, die zijn gelaat bloedrood kleurde.

Maar de heer Godin sprong op en riep uit:

‘Weest gerust, brave man, en ga onbezorgd. Zoo het ongeluk wil, dat gij en uw makkers bij het reddingswerk omkomen, wat God verhoede, dan zal de Compagnie de uwen niet vergeten. En anders,’ en dit zeggende keerde hij zich tot zijn medebestuurders, ‘anders zal ik, heer Godin, alleen doen, wat de plicht van allen is.’

Naerebout boog tot dank en vertrok. Weinige oogenblikken later was de reis naar Westkapelle ondernomen.

De loodsgaljoot naderde en werd met zware trossen achter aan het groote vaartuig verbonden.

III. Het waagstuk volbracht.

Vol verbazing liep de bevolking van Westkapelle samen, om het waagstuk te zien, dat voor hun oogen vertoond zou worden. De sloep werd van de sleden te water gebracht en de moeilijke tocht nam een aanvang. Rondom door stukken ijs ingesloten, moesten de mannen zich letterlijk baan breken. Met haken en roeispanten werd het ijs stuk geslagen en weggeduwd, en worstelde men bij kleine eindjes voorwaarts. Het zweet liep allen van 't gelaat, maar zij hielden niet op, hoezeer menig hart klopte van angst bij de gedachte, dat het nog erger worden kon.

En 't werd nog erger. Op eenigen afstand van 't strand sloot het ijs zich aan alle zijden om de sloep en was 't haast niet meer mogelijk, vooruit te komen. Daarbij bondsden de schotsen en ijsklumpen telkens zoo hevig tegen het vaartuig, dat men het aan 't strand duidelijk hooren kon. Daar stonden de bewoners van Westkapelle bijeen en onder hen de Vlissingsche equipagemeester, die meegekomen was om den aanvang van den gewichtigen tocht bij te wonen.

Eensklaps ontstond er eenige beweging

onder de toeschouwers.

‘Zij keeren om!’ riep er een.

‘Zij geven het op,’ sprak een ander.

‘t Was waar, de sloep keerde terug. Zag Naerebout de onmogelijkheid van het waagstuk in? Of sloeg hem de angst om 't hart en nam hij zijn gegeven belofte terug?

Het scheen wel zoo, en de toeschouwers gaven hem gelijk.

‘t Was ook onmogelijk,’ meende men; en ‘beter ten halve gekeerd dan geheel gedwaald!’

Alleen de equipagemeester dacht er niet zoo over. Ofschoon 't geen oogenblik in zijn hoofd zou opgekomen zijn, om zelf zulke gevaren te trotseeren, was hij vreeselijk boos over het ‘terugkrabbelen’ van Naerebout, zooals hij 't noemde. Allerlei schimpen scheldwoorden kwamen er over zijn lippen, tot ontevredenheid van de verzamelde dorpelingen, die in het terugkeeren van Naerebout volstrekt geen lafheid zagen, maar alleen een wijken voor de overmacht.

‘Is jou de moed nu al in de schoenen gezonken?’ schreeuwt de equipagemeester Naerebout op schimpenden toon toe.

‘Mij niet,’ is het antwoord. ‘Maar *hij daar* durft niet meer mee,’ en hij wijst op een der zeelieden, die zoodra de sloep den wal genaderd is, er uit springt en met een vloek verklaart, dat hij er verder voor bedankt.

‘Ik ben nog te jong, om nou al naar den kelder te gaan!’ roept hij en slaat haastig

den weg naar Vlissingen in.

‘Om hem ben ik teruggekeerd,’ verklaart de loods. ‘Hij werd bang en smeekte, om toch weer aan wal gezet te worden.’

‘Wat, alleen om dien kerel te laten lopen ben je teruggekomen?’ brult de equipagemeester en barst dan in een zee van scheldwoorden los. Maar Naerebout staat dien uitval rustig door en zegt eenvoudig:

‘Ik wil niemand dwingen, om zijn leven voor anderen te wagen. En bovendien, wie angstig en bang is, geeft mij meer last dan hulp.’

De equipagemeester begint weer op te spelen, maar nu mengen zich de dorpingen in den twist en nemen zulk een dreigende houding tegenover hem aan, dat hij het geraden acht een toontje lager te zingen.

Naerebout wil thans wat verder trachten door het ijs te breken. Misschien gelukt het daar beter. De sloep wordt dus weer op de sleden geladen en door de paarden een eindweegs langs het strand voortgetrokken. Daar wordt het opnieuw beproefd en nu is werkelijk de uitslag gunstiger. Na een worsteling van verscheidene uren bereikt de sloep in den namiddag het voor anker liggende schip *Zuiderburg*.

Daar werd Naerebout als een redder begroet. *Hoe* de komst van dien man redding zou brengen uit den gevaarlijken toestand, wist men niet, maar men hoopte het, ver-

trouwende op zijn bekwaamheden.

Kapitein Dekker van der Mieden vroeg Naerebout, welke bevelen hij bracht.

‘Geen andere,’ was het antwoord, ‘dan dat ik als een vertrouwd dienaar van de Compagnie zal trachten, schip en lading te redden.’

Onmiddellijk gebood hij, het anker te lichten en sein te geven aan de loodsgaljoot, die in de nabijheid was, om te naderen. In 't kort deelde de loods zijn plan aan den kapitein mede. Deze, die met de komst van Naerebout niet bijster ingenomen scheen te zijn, had weinig lust op de plannen van den loods in te gaan en wilde daarover eerst scheepsraad beleggen. Maar Naerebout verzette zich hiertegen, omdat daarmee te veel tijd zou heen gaan. Hij wist tegenover den kapitein het gezag, dat hem vóór zijn vertrek door heeren Bewindhebbers opgedragen was, te handhaven en zijn wil door te zetten.

De ankers werden gelicht, de loodsgaljoot naderde en werd met zware trossen achteraan het groote vaarttuig verbonden. De galjoot moest, volgens het plan van Naerebout, als hulproer dienst doen en terwijl zij achter de *Zuiderburg* aanvoer, dezen reus sturen, zoo goed het kon. Op die wijze zou men een Engelsche haven trachten te bereiken, waar de *Zuiderburg* een nieuw roer kon krijgen.

Aanvankelijk ging de tocht voorspoedig,

en reeds hoopten de vele schepelingen en passagiers, dat zij het gevaar geheel te boven waren. In den morgen van den derden dag evenwel stak een hevige storm op. De touwen braken, de galjoot werd van de *Zuiderburg* weggeslagen en verdween kort daarna geheel uit het gezicht.

Den geheelen dag en ook een deel van den volgenden duurde de storm en stond het schip de grootste gevaren door. Alleen aan het beleid en de groote kunde van Naerebout was het te danken, dat het vaartuig niet te gronde ging of tegen de Engelsche krijtbergen verpletterd werd. Hoewel het schip zonder roer niet te sturen was, wist hij het toch door middel van ankers en kettingen in open water en van den wal te houden.

Aan 't einde van den tweeden dag zag men tot aller groote vreugde de loodsgaljoot terug, die thans nog eens als roer werd gebruikt. En nu ving de moeilijke tocht opnieuw aan. Eenige malen moesten de touwen losgemaakt worden, omdat de zware deining de galjoot tegen het groote vaartuig dreigde te slaan; doch na eenige uren probeerde men het dan opnieuw.

Ten laatste werd het einde der reis bereikt. Na een tocht, die *tien* dagen had geduurd, kwam men te Plymouth^{*)}, waar de Engelsche zeelieden vol verbazing de handen ineensloegen over zulk een gewaag-

*) Een havenstad aan de zuidkust van Engeland.

de onderneming. De Engelsche admiraal, die daar op de reede het bevel voerde, bracht Naerebout grooten lof en zei:

‘Als de Compagnie u geen duizend guinjes^{*)} tot belooning geeft, geeft ze je niets.’

Maar Frans dacht nog niet aan belooning; zijn taak was nog niet ten einde. Ofschoon kapitein Dekker van der Mieden hem duidelijk te verstaan gaf, dat hij thans den loods niet meer noodig had, verklaarde Naerebout niet te zullen vertrekken, eer het vaartuig geheel in orde was en hij zich alzoo van zijn opdracht geheel gekweten had.

En dit duurde vijf maanden! Eerst daarna keerde de wakkere held naar zijn woonplaats, naar vrouw en kinderen terug.

Wel had hij een ruime belooning verdiend! En gaarne zou hij die ook ontvangen, want al was de gedachte daaraan geen drijfveer geweest voor zijn menschlievende handelingen, toch begreep hij zelf zeer goed, hoezeer reeds de billijkheid vorderde, dat de Compagnie hem ruim beloonde voor wat hij in haar voordeel verricht had. En daarbij dacht hij met een glimlach nog eens aan die herhaling van ‘vijfmaal honderdduizend gulden,’ die bij het gevaar zoo'n gewichtige rol hadden gespeeld.

Nu, hij had ze gered: de vijf tonnen gouds niet alleen, maar al de rijke koopmansgoederen en het kostbare schip zelf en dan... de vierhonderd mensen.

*) Een guinje is f12.50 ongeveer.

Natuurlijk, hij zou ruimschoots beloond worden! De Engelsche admiraal had gesproken van duizend guinjes; en welke schitterende beloften waren hem niet vóór zijn vertrek gedaan! Zeker, de belooning zou groot zijn: geëvenredigd aan de bewezen diensten!

En Naerebout wachtte.

Hij behoefde immers niet te vragen: men zou hem toch spoedig laten roepen?

Hij wachtte dus!

Maar hij was arm. Zijn loodsgeld had hij wel ontvangen, doch dit was niet ruim, en door zijn langdurige afwezigheid was zijn huisgezin er niet op vooruitgegaan. Zijn vrouw had zich moeten bekrimpen, had schulden moeten maken zelfs.

Het wachten viel hem zuur, vooral toen het zoo heel lang duurde. De heeren van de Compagnie schenen een slecht geheugen te hebben. Zelfs toen Naerebout er eindelijk, hoe noode ook, toe overging een der bewindhebbers hierover aan te spreken, scheen deze zich weinig meer van de beloften te herinneren. Hij gaf echter den loods den raad, een verzoekschrift bij de Compagnie in te dienen.

Dit geschiedde, en nu werd Naerebout in persoon voor de achtbare vergadering ontboden. Men vroeg hem, welke belooning hij eischte.

Naerebout antwoordde, dat hij geen som kon of wilde noemen, maar verzocht dat de

heeren alleen zich herinneren zouden, welke toezegging hem gedaan was voor vrouw en kinderen, ingeval hij er het leven bij ingeschoten had. Wanneer de heeren dit bedachten, zouden zij gereedelijk den maatstaf voor een billijke vergoeding vinden.

Men verzocht hem toen buiten te staan; men zou het bedrag na overleg met den equipagemeester bepalen.

Frans wachtte geruimen tijd.

Wie zal het kwalijk nemen, dat hij zich den tijd verdreef met het bouwen van lucht kasteelen? Dat is een aangenaam werk voor velen, die dikwijls nog minder bouwstoffen voor hun kasteel hebben dan Naerebout. Want hij had dan toch de toezegging van de heeren vóór zijn vertrek! En hoe groot was de som, die hij voor hen behouden had! Een belooning, daaraan geëvenredigd, kon niet gering zijn. Misschien was hij straks een welgesteld man!

‘Als de Compagnie u niet duizend guinjes geeft, geeft zij je niets!’ had de Engelsche admiraal gezegd.

‘Duizend guinjes! Meer dan twaalfduizend gulden!...’

Frans werd binnengeropen.

‘Daar gij zelf geen som hebt willen noemen, hebben wij den equipagemeester, die zulks het best beoordeelen kan, gevraagd wat naar zijn meening u toekomt voor het geleiden van de *Zuiderburg*. Het bedrag, door hem genoemd, zullen wij u ter hand stellen.’

De president der deftige vergadering had deze woorden op statigen toon uitgesproken en vervolgde, terwijl hij zich tot den betaalmeester wendde:

‘Kassier, betaal den loods Frans Naerebout de som van zeshonderd gulden.’

Die schok was te groot.

Verontwaardigd weigerde Frans dit geringe bedrag te ontvangen, en verzocht den heeren dat geld aan de armenkas te schenken.

‘Wel ben ik arm; maar nu de heeren zóó duidelijk toonen, hoe weinig zij op prijs stellen, wat ik voor de Compagnie gedaan heb, nu wensch ik geen penning aan te nemen.’ Met deze woorden wendde hij zich om en verliet het vertrek.

Eenige dagen daarna, op een tijd dat hij niet thuis was, kwam een onbekend persoon zijn woning binnen en legde voor de verbaasde vrouw, die bezig was een der kinderen te helpen, een zak Zeeuwsche rijksdaalders^{*)} neer, waarop hij zich haastig verwijderde.

Waar dat geld vandaan kwam, vernam Naerebout niet. Wel vermoedde de loods wie de gevers waren. Hij behield het; nu zijn eerste verontwaardiging voorbij was, was er voor wrok niet langer plaats in zijn hart en verheugde hij zich slechts over het welslagen van de zoo gewaagde onderneming.

*) Een zak Zeeuwsche rijksdaalders vertegenwoordigde destijds een waarde van 520 gulden.

De ‘Voorland.’

I. De bekwame loods.

Wij gaan enkele jaren met stilzwijgen voorbij, waarin Frans Naerebout bedaard en zonder ophef zijn plicht deed als loods. En al mocht het hem niet telkens gelukken, heldendaden te verichten waarover het heele land sprak, toch ging er geen jaar voorbij, waarin Naerebout niet een of meer schepen door zijn beleid over de gevaarlijke banken wist binnen te loodsen, of ze het zeegat uit te brengen, wanneer ze den verren tocht naar Oost of West gingen aanvaarden.

In 1793 trof hem de droevige slag zijn broeder Jacob, die visscher gebleven was, door den dood te verliezen.

In zijn gezin was Frans zeer gelukkig. Zijn vrouw en hij bezaten verscheidene kinderen, die zij met vreugde zagen opgroeien. Zijn omstandigheden bleven echter steeds bekrompen. Wel leed hij geen gebrek, maar

zijn loon was gering en wij hebben gezien, hoe karig de bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie hem voor zijn heldendaden beloonden. Zoo bleef hij dus, wie hij was en mocht het hem slechts zelden gelukken, iets voor den ouden dag ter zijde te leggen.

Het jaar 1795, het omwentelingsjaar, brak aan. De Republiek der Zeven Vereenigde Nederlanden zag zich herdoopt in Bataafsche Republiek, zag haar Stadhouder naar Engeland de wijk nemen, en zich door dat rijk den oorlog verklaren.

Kort te voren had Frans Naerebout het Oost-Indische Compagnie-schip *Voorland* naar Tessel gebracht. Daar kwamen twee Tesselsche loodsen aan boord, die het bestuur over het schip van Naerebout overnamen en zoo knap manoeuvreerden, dat de *Voorland* spoedig aan den grond zat.

Nu was goede raad duur. De beide loodsen wendden zich tot Naerebout en vroegen hem dringend, het schip weer van hen over te nemen. De Zeeuwsche loods was onmiddellijk bereid. Hij deed de voorraas aan stuurboord en van achteren aan bakboord aanbrassen^{*)}, liet de kanonnenn van 't half-dek en die aan weerszijden van tusschendecks losmaken en met al het volk naar voren rijden en bracht op deze wijze het schip

*) Aanbrassen is het aanhalen der brassen, d.z. de touwen, waarmede de raas en zeilen in den goeden stand worden gebracht.

zoodanig in beweging, dat het werkelijk vlot geraakte en spoedig in diep water kwam.

Nu gaf de eenvoudige man, zonder zich op zijn hulp eenigszins te laten voorstaan, het roer weer aan zijn Tesselsche collega's over en verzocht kapitein Arends verlof naar huis terug te keeren. Doch deze vroeg hem dringend, tot in 't Kanaal mee te varen; en op zijn verzoek kwamen daartoe dan ook spoedig de orders der Compagnie.

Frans bleef dus op de *Voorland*, welk schip zich niet eenige andere koopvaardij-vaarders vereenigde, die zich gezamenlijk onder de hoede stelden van een oorlogsfregat van 36 stukken.

Spoedig was men op de hoogte van de *Hoofden*^{*)} gekomen, waar een Engelsch smaldeel^{**)} gereed lag, om de Hollandsche koopvaardijschepen te nemen. 't Was reeds avond en de kans bleef open, om door verandering van koers den vijand te ontkomen. Van het fregat, dat voorop zeilde, werd geseind om zuidwaarts aan te houden en al de schepen volgden in lange rij hun geleider; ook de *Voorland*, hoewel Naerebout reeds dadelijk den kapitein waarschuwde, dat men op die wijze groot gevaar liep op

*) *Hoofden* was de naam, welke de Nederlandsche zeelieden gaven aan de *Straat van Dover* of het *Nauw van Calais*, tusschen Frankrijk en Engeland.

***) Een *smaldeel* of *eskader* is een deel van de oorlogsvloot.

de zankbanken terecht te komen.

Onderwijl was de wind hevig opgestoken en weldra tot een storm aangegroeid. Hoe verder men kwam, des te ongeruster werd de loods. Het scheen hem toe, dat de seinen van het fregat niet te vertrouwen waren... alsof er *verraad* in het spel was en men de koopvaardijvloot in handen der Engelschen wilde spelen. Ronduit deelde hij dit vermoeden aan kapitein Arends mede, die in het eerst evenwel weigerde hieraan geloof te slaan en voortging, de aangegeven seinen te volgen.

Naerebout bleef scherp uitkijken en toen hij eenigen tijd later zag, dat het sein den koers aangaf dwars over het *Vrouwenzand*, een hem goed bekende, gevaarlijke zandbank, waarop hij zeker wist dat de *Voorland* stranden zou, waarschuwde hij nogmaals den kapitein en de overige officieren en weigerde ronduit, als loods het vaartuig verder in die richting te sturen.

Zijn dringend betoog bleef niet zonder invloed. De officieren lieten zich door den kundigen loods de plaatselijke gesteldheid uitleggen, de kaarten werden voor den dag gehaald en geraadpleegd en weinige oogenblikken daarna ontvlood de *Voorland* haastig deze gevaarlijke plek.

Het was tijd. Van de overige koopvaardij schepen ontkwam er niet één. Sommige leden schipbreuk op de banken en de andere vielen in handen der vijanden, die hun buit

zegevierend in de Engelsche havens in veiligheid brachten.

Op de *Voorland* drukten allen in groote blijdschap en dankbaarheid den wakkeren loods de hand; want zij begrepen het nu, aan hem was het behoud van schip en leven te danken.

Hoe gaarne Naerebout nu ook naar Vlissingen teruggekeerd zou zijn, het bleek onmogelijk hem af te zetten en hij was genoodzaakt de reis tot Kaap de Goede Hoop mede te maken.

Dit gaf hem veel zorg en verdriet. Onverwacht werd hij thans van de zijnen verwijderd en vele maanden zou het duren, eer hij vrouw en kinderen terug zou zien. En waarvan zouden zij leven gedurende zijn afwezigheid? Er was bij zijn vertrek niet veel geld meer in de lade geweest, dat wist hij; en voor zijn vrouw zou het moeilijk zijn er iets bij te verdienen. Toch verloor hij den moed niet. Al had hij reden genoeg niet te veel op de mildheid van de heeren der Compagnie te vertrouwen, men was hem toch in ieder geval het loodsgeld schuldig en zou dit zeker gedurende zijn afwezigheid geregeld aan zijn vrouw uitbetalen.

Had hij geweten, wat hij eerst later bij zijn terugkomst hoorde, hij zou zich niet zoo gemakkelijk omtrent het lot der zijnen gerustgesteld hebben.

Hij, de held, die nooit in de eerste plaats

aan eigen voordeel dacht; die, waar hij zijn diensten aan de Compagnie gaf, dit steeds ten volle en zonder eenig voorbehoud deed; hij, de edele met zijn groot hart, kon zich zooveel ondankbaarheid en koude, harteloze schrielheid niet denken, als de heeren Bewindhebbers telkens en ook nu weer tegenover hem toonden.

Toen Naerebout reeds maanden lang afwezig was en zij van hem geen enkele tijding ontving, wendde zijn vrouw zich tot de heeren der Compagnie, met verzoek dat haar het loon zou worden uitbetaald, dat haar man als loods op de *Voorland* had verdiend.

Of men gebruik wilde maken van de armoede, waarin zij verkeerde?

Men bood haar de *helft* van het loodsgeld aan.

Doch nu sprak het hart der vrouw, die trotsch was op *haar* held en geenerlei verkleining van zijn diensten dulden kon.

‘De *helft*? Mijn man is nooit een *halve* loods geweest. Dat weiger ik!’

En met deze woorden ging zij heen.

II. Aan de Kaap.

De *Voorland* was intusschen na een voorspoedige reis te Kaapstad aangekomen. Vol verbazing staarde Naerebout naar al het vreemde, dat hij hier te aanschouwen kreeg. Hij was nooit verder geweest dan Engeland en Frankrijk en had daar dan nog slechts enkele kustplaatsen gezien. Geen wonder dus, dat hij niet moede werd de pracht van het Zuidelijk Halfrond te bewonderen; en terwijl het schip op de reede ankerde en spoedig omringd werd door een menigte kleine vaartuigen, die allerlei vruchten en snuisterijen te koop brachten, stond hij bij 't roer - zijn vaste plaats - en liet zwijgend de oogen gaan over het tafreel, dat zich voor hem ontrolde.

Spoedig daarop stapte hij met den kapitein aan wal. Deze nam hem mede naar den Gouverneur, die zich zeer vriendelijk met den eenvoudigen loods onderhield. Want de naam Naerebout was ook in dezen uithoek der aarde niet onbekend gebleven; en het duurde niet lang, of de tijding ging van mond tot mond, dat de Vlissingsche held, de redder van de *Woestduyn*, in hun midden was. Velen kwamen naar het strand om hem te zien, en aanzienlijken zoowel als

Naerebout bleef scherp uitkijken.

geringen stelden er een eer in, hem de hand te drukken.

Hoewel eenigszins verbaasd over die onverwachte hulde, stond Naerebout met den eenvoud en de vriendelijkheid, die hem eigen waren, ieder te woord en beantwoordde zoo goed mogelijk de tot hem gerichte vragen.

Daar dringt eensklaps een deftig gekleed burger door de menigte, plaatst zich voor Naerebout, kijkt hem eenige oogenblikken zwijgend aan en werpt zich dan, schreiend van aandoening, aan zijn borst.

‘Zijt gij het? Zijt gij 't werkelijk?’ klinkt het bevend van vreugde en ontroering. ‘Mijn vriend, mijn redder!’

Naerebout ziet een weinig onthutst de omstanders aan, die zich in dichten kring om de twee mannen scharen.

‘Ken je mij niet meer?’ vraagt de vreemdeling, nadat hij zijn aandoening eenigszins is meester geworden; en op het ontkennend hoofdschudden van Frans vervolgt hij, terwijl hij zich half tot den loods, half tot de omstanders richt:

‘Ik was op de *Woestduyn*. Jij hebt me gered! Weet je 't niet meer? Ik had me aan een stuk hout vastgeklampt en was daarmee in zee gevallen. Ik was al half verdronken, toen je me greep en aan boord van je schuit haalde. Weet je 't niet meer?’

‘t Kan waar wezen,’ antwoordt Naerebout eenvoudig. Hij herinnert zich dit onderdeel van de redding niet; maar de Kaap-

sche burger voegt er nog menige bijzonderheid bij, drukt bij herhaling den loods de hand en smeekt hem ten slotte toch mee te gaan naar zijn woning.

‘Ga mee naar mijn vrouw en kinderen! O, hoe dikwijls heb ik hun dit alles verteld; en wie had kunnen denken, dat ik nog eens zoo gelukkig zou zijn hun mijn redder te toonen, hem in mijn huis als gast te ontvangen. Kom!’

En onder het gejuich der omstanders neemt de verheugde man Naerebout met zich mee.

Het was voor Frans Naerebout een zeldzame dag! Men werd niet moede hem vriendschap te bewijzen, hem te eeren en te huldigen, als ware hij de aanzienlijkste onder de aanzienlijken geweest.

Het huis van zijn gastheer stroomde spoedig vol met belangstellenden. Des avonds werd door den gelukkigen en verheugden Kapenaar een groote maaltijd gegeven, waaraan Naerebout de eereplaats bekleedde. De fijnste gerechten verschenen op de tafel, met edelen wijn werd zijn glas gevuld en in velerlei toespraken werd hem hulde gebracht.

‘Wij Kapenaars,’ sprak een der aanzienlijkste gasten, ‘wij gevoelen meer nog dan anderen, wat uw heldendaad te beteekenen heeft. Wij, die een *Woltemade* in ons midden hebben gehad, den held die - even stoutmoedig doch minder gelukkig dan gij - zijn leven bij 't volvoeren van zijn reddingswerk moest verliezen, wij zijn er trotsch

op, thans den Zeeuwschen Woltemade hier te ontvangen.'

Reeds meermalen in den loop van dien dag had de naam Woltemade hem in de ooren geklonken en thans waagde Naerebout het, eenige inlichtingen te vragen, en zijn onkunde bekennd, verzocht hij dat men hem vertellen zou, wie Woltemade was en wat hij gedaan had.

Dadelijk waren eenigen bereid, aan zijn verzoek te voldoen; doch de heer, die zooeven reeds gesproken had, stond weer op en vroeg verlof, den gast de geschiedenis van Woltemade te vertellen.

'Gij weet,' zoo richtte hij zich tot Naerebout, 'dat het hier hard waaien kan; reden waarom de ontdekker van deze streken, de Portugees Bartholomeus Diaz, de kaap eerst Stormkaap noemde. Spoedig werd deze naam in dien van Kaap de Goede Hoop veranderd, omdat men hoopte nu weldra den weg naar rijke, ten deele nog onbekende gewesten te vinden.

Maar al veranderde de naam, de stormen bleven daardoor niet uit en menig vaartuig vond er een droevig einde.

Nu heerschte hier tot voor weinige jaren een schandelijke gewoonte. Wanneer een vaartuig op het strand vastraakte, trokken sommige bewoners van Kaapstad er heen; en zonder zich veel om de schepelingen te bekommeren, haalden zij de goederen van boord en verklaarden ze voor goeden prijs.

Dat was dus diefstal in de grofst mogelijken vorm. En nog is dit kwaad niet geheel uitgeroeid.

Om deze plundering tegen te gaan, werd door de regeering der Kaap-kolonie aan ieder verboden zich naar een gestrand schip te begeven, en zelfs werden tot waarschuwing eenige galgen aan het strand opgericht, ten einde het vonnis onmiddellijk aan de overtreders te kunnen voltrekken.

Nu was 't wel met de plundering uit, doch thans verloren de schipbreukelingen bij stranding op de kust ook alle kans op redding.

In den winter van het jaar 1774, dus vier jaar vóór uw *Woestduyn*, strandde hier het schip de *Jonge Thomas*. Het zat dicht bij den wal, maar de woedende zee belette den schepelingen hun vaartuig te verlaten. Sommigen, die zich in zee wierpen en naar den wal trachtten te zwemmen, verdronken. Aan het strand verzamelde zich een groote menigte, die met deernis het angstgeschrei van de ongelukkigen, welke op het wrak een zekeren dood voor oogen hadden, aanhoorde, zonder een enkele poging tot redding te beproeven. Zoowel het groote gevaar, als de dreigende straf, welke de galgen ieder luide toeriepen, hielden allen terug; en werkeloos stond men den ondergang van zoovele ongelukkigen aan te zien.

Doch daar naderde een man te paard, die nauwelijks den nood der schipbreukelingen

zag, of hij begaf zich te water zonder op het gevaar of de dreigende strafbepalingen te letten. Hij dreef zijn kloek dier door de golven tot aan het wrak, waar hij twee mannen toeriep, in het water te springen en zich aan den staart van zijn paard vast te houden. Dit gebeurde en 't gelukte hem, deze twee behouden aan wal te brengen. Onmiddellijk keerde hij terug en herhaalde zijn waagstuk... en dit tot zevenmaal toe. Zoo had hij veertien menschen gered, maar viel toen uitgeput van vermoeienis op het strand neer, waar men hem smeekte, het hierbij te laten en zijn leven niet meer te wagen. Doch het noodgeschrei van hen, die nog op het schip waren achtergebleven, deed hem opnieuw te paard stijgen en nogmaals naar het wrak gaan. Zeker uit vrees dat het de laatste kans tot redding zou zijn, sprongen thans verscheidene schipbreukelingen in zee, en grepen zich aan het paard en den ruiters vast. Een der drenkelingen greep het vermoeide dier bij den teugel, dat hierdoor den kop niet meer boven water kon houden en verdrong. En met het paard kwam ook zijn berijder om, die aldus het leven liet, terwijl hij dat van anderen redde.

Die man was Woltemade. Zijn naam blijft in eere leven, evenals de uwe, Naerebout, in Zeeland en hier en overal, waar men oprechte menschenliefde en heldenmoed naar waarde weet te schatten.'

Zoo eindigde de spreker. Zijn verhaal had

Naerebout diep getroffen en de geestdrift der overige toehoorders nog hooger doen stijgen. Het was, of men thans aan Naerebout ook de eer wou geven, die Woltemade nimmer had kunnen ontvangen.

Eerst laat in den avond scheidde men. Nooit had de Zeeuwsche held in zijn vaderland zooveel lof, zooveel hulde ontvangen als hier, in het vreemde en verre Afrika.

III. Gevangen.

Het duurde eenige weken, eer er een vaartuig te Kaapstad aankwam, waarmee Naerebout de terugreis maken kon. Gedurende al dien tijd ondervond hij de streeleendste blijken van hoogachting en waardeering. Men wedijverde wie hem het meeste genoegen aandoen, de meeste vriendschap bewijzen zou, en toen hij zich eindelijk inscheepte op de *Mentor*, werd hem op eervolle wijze door een groote menigte uitgeleide gedaan.

De *Mentor*, onder Kapitein Barends, had in last, zich in Baai Fals^{*)} met andere

*) B a a i F a l s ligt aan de Westkust van Afrika.

koopvaardijsschepen onder bescherming te stellen van hetzelfde oorlogs-fregat, onder geleide waarvan de *Voorland* de reis van Tessel had gemaakt en door welks verkeerde seinen zooveel onheil was aangericht.

Toen Naerebout vernam, wie hun beschermer zou zijn, vreesde hij reeds, dat de reis niet goed eindigen zou. Het gedrag van den commandant op 't oorlogs-fregat op de heenreis had hem wantrouwen ingeboezemd, en hij kon de gedachte aan een verraderlijk plan niet van zich afzetten.

Zou hij spreken? Zou hij zijn vermoeden aan kapitein Barends mededeelen? Maar hoe te bewijzen, dat zijn wantrouwen geen lasterlijke verdenking was? Immers, wat op de heenreis was gebeurd, kon nog in het licht gezien worden van een ongeluk, een vergissing misschien, doch behoefde niet voor ieder het karakter van misdadigen opzet te dragen.

Naerebout besloot te zwijgen en af te wachten...

Bij het eiland Sint-Helena viel de gansche vloot in handen der Engelschen, die haar daar bedaard lagen op te wachten. Naerebout en de anderen werden gevangen genomen en naar Engeland overgebracht.

Het was een vreemde tijd. Het verraad van den scheepsbevelhebber, door Naerebout zoo juist voorzien, was gruwelijk in de oogen der patriotten - maar vele prinsgezinden dachten er anders over. Willem V

had het land moeten verlaten en naar Engeland de wijk genomen. Nu voerden de Engelschen den oorlog in zijn naam, en zoo kwamen vele officieren der land- en zeemacht in een moeilijk geval. In hun hart waren zij Oranje-gezind; en wien waren zij thans trouw schuldig: den verdreven prinsstadhouder of de tegenwoordige regeering van hun vaderland?

Was het wonder, dat sommige zee-officieren bij dien tweestrijd niet wisten wat zij doen moesten en zich niet krachtig tegen de aanvallen der Engelschen verzetten, enkelen zelfs de vijanden behulpzaam waren, of hun plannen in de hand werkten?

Zoo kunnen wij de handelwijze van den Nederlandschen officier, die aldus zijn vaderland verried, eenigszins verklaren, al mogen wij die dan ook niet verontschuldigen. Want tot verraad is niemand verplicht. Had hij zich niet aan de nieuwe regeering willen onderwerpen, wilde hij den Prins blijven dienen, dan had hij dezen naar Engeland kunnen volgen, doch in elk geval zijn ontslag als Nederlandsch officier moeten vragen. Nu hij dit niet gedaan had, was zijn handelwijze verraad van het vaderland.

Intusschen, Naerebout en de bemanning der koopvaardij-schepen konden zeker de handelwijze van den kommandant niet toejuichen. Zij werden geheel als gevangenen behandeld, in het ruim vastgebonden en ontvingen als voedsel slechts wat droge rijst

met water. Dit duurde zoo de geheele reis en de mannen leden daarbij veel.

Gelukkig kwamen zij eindelijk in Engeland aan, waar hun een betrekkelijke vrijheid gegund werd. Naerebout had zelfs gelegenheid te Londen in aanraking te komen met Engelsche zeelieden, die hem als loods hadden leeren kennen. Daardoor was zijn lot draaglijk te noemen, hoewel hij toch de vrijheid bleef missen en vurig naar huis verlangde, waar vrouw en kinderen nu al zooveel maanden tevergeefs naar zijn terugkomst uitzagen.

Doch op een dag scheen er uitkomst te zullen komen. Een Engelsch schout-bij-nacht,^{*)} wiens vaartuig Naerebout eenmaal uit en in zee geloodst had, ontmoette hem en herkende hem met groot genoegen. 't Was wel reeds veertien jaren geleden; maar de eenvoudige Zeeuwsche held had ook op dezen man, evenals op zoovele anderen, zulk een indruk gemaakt, dat hij onmiddellijk door hem herkend werd.

Naerebout werd bij den schout-bij-nacht ontboden. Deze deelde hem mee, dat hij met een vloot moest gaan kruisen in de Noordzee, van Ostende tot Tessel, en stelde Naerebout voor, mee te gaan en op dien tocht als loods dienst te doen. Zijn loon zou tweehonderd pond sterling^{**)} bedragen. Wat een

*) Een schout-bij-nacht is een hoofdofficier bij de marine van hoogen rang.

***) Een pond sterling heeft een waarde van ongeveer 12 Nederlandsche guldens.

schitterend aanbod! Van ellendig krijgsgevangene verheven tot een post van vertrouwen; van groote armoede eensklaps te geraken tot een inkomen, zoo groot als hij 't van de Oost-Indische Compagnie nooit genoten had!

Aarzelt hij nog? De Schout-bij-nacht ziet hem verwonderd aan.

‘Welnu?’ vraagt hij ongeduldig, als de loods blijft zwijgen.

Maar nu heeft Naerebout zijn antwoord gereed.

‘Ik dank u, mijnheer!’ zegt hij zacht. En als de Engelsche officier opspringt en zich in trotsche, dreigende houding voor den gevangene plaatst, ziet de trouwe man hem kalm in de toornig flikkerende oogen en zegt op rustigen toon, zonder een zweem van twijfel of vrees:

‘Ik dank u, mijnheer! Dien ik u, dan moet ik u trouw dienen. Dien ik u trouw, dan ben ik een schelm jegens mijn vaderland; dien ik u niet trouw, dan ben ik een schelm jegens u!’

Op den 23sten van Herfstmaand wist Naerebout, wien als gevangene een zekere vrijheid gegund werd, aan boord te geraken van een Hamburger galjoot, die van Gravesend^{*)} uitzeilde. Het vaartuig had Hamburg tot bestemming, met welke Duitsche stad

*) Stad aan de Theems, niet ver van Londen.

de Engelschen niet in oorlog waren. Het schip mocht daarheen dus vrij uitzeylen, maar toen men een goed eind op weg en de Engelsche loods vertrokken was, werd Naerebout, die zich tot nu toe schuil gehouden had, bij den kapitein in de kajuit geroepen. Deze kende hem en had niet geaarzeld hem bij zijn vlucht behulpzaam te zijn.

‘Wel Naerebout,’ sprak de Duitsche kapitein, ‘wat zeg je er van, dat we naar Hamburg gaan?’

‘Wat zal ik daarvan zeggen, kapitein,’ was het antwoord. ‘Ik ga graag mee, hoewel ik toch nog liever zag, dat uw bestemming ons naar Holland voerde.’

‘En als dat nu eens werkelijk zoo was?’

‘Wat meent ge? Gaat ge werkelijk naar Holland?’ vroeg Naerebout verrast.

‘Ja, dat wil zeggen, ik zou 't graag probeeren.’

‘Naar Vlissingen?’

‘Neen, naar Goereê. Daar wou ik heen; maar ik durf niet om die vermaledijde Engelschen, die alle Hollandsche havens blokkeeren. Zou jij ons kunnen helpen, loods?’

Naerebout dacht een oogenblik na.

‘U naar Goereê brengen? Ja, dat kan ik: tenminste ik wil het met Gods hulp beproeven.’

‘Ja, maar,’ aarzelt de kapitein nog, ‘denk om de Engelsche kruisers.’

‘Laat mij maar begaan,’ is 't antwoord. ‘De avond valt en wij houden nu regelrecht

op Goereê aan. Morgenochtend liggen wij, als mijn plan gelukt, zóó dicht voor het Gat van Goereê, dat wij bij 't aanbreken van den dag terstond met kracht van zeilen naar binnen kunnen.'

De kapitein gaf zich geheel aan de leiding van den loods over. Deze bleef voortdurend op dek en hield regelrecht koers op Goereê. Tegen den avond waren zij in de nabijheid der Engelsche kruisers, en zooals de kapitein gevreesd had, werd hun tegenwoordigheid onmiddellijk opgemerkt. In de duisternis van den nacht zag men verscheidene vuurpijlen opgaan.

'Dadelijk van koers veranderen,' beval Naerebout. 'Noordwaarts aanhouden, alsof wij naar Hamburg gaan. En maar onbevreesd antwoorden, als wij aangeropen worden.'

Dit laatste geschiedde spoedig.

'Waar kom je vandaan?' klonk een stem in den nacht.

'Van Londen!' schreeuwde de kapitein terug.

'Waar ga je naar toe?' werd gevraagd.

'Naar Hamburg!' was het antwoord.

'Ga door!' hoorde men nog en daarop was weder alles stil.

Zoolang men meende zichtbaar te zijn, hield Naerebout koers naar Hamburg; maar toen werd weer op Goereê aangehouden.

De nauwkeurige kennis, die Naerebout bezat van land en water, van tij en stroom, wekte terecht de bewondering van den

Duitschen kapitein.

‘De Engelsche kruisers zijn in dit jaargetijde gewoon,’ had Naerebout gezegd, ‘om 's middags te vier uur met den steven op zee te gaan liggen en van het land af te houden, tot 's morgens vier; dan koersen zij weer naar den wal.’

Het bleek, dat hij gelijk had. Onverlet kwam de galjoot in den duisteren nacht tot zóó dicht voor het Goereesche gat, dat het bij 't aanbreken van den dag weinig moeite kostte den Engelschen kruisers, die reeds naderden, te ontloopen en behouden binnen te vallen.

De Duitschers dankten hun bekwamen loods hartelijk, en deze was blij zijn vriendelijken redders een dienst bewezen te hebben.

Weldra kon Naerebout naar Vlissingen vertrekken, waar hij na een afwezigheid van ruim een jaar met vreugde in het hart zijn vrouw en kinderen weer in de armen sloot.

De loods kon nu zijn loodsgeld gaan innen, dat hem dan ook, tegen één gulden per dag berekend, werd uitbetaald.

Bovendien ontving hij voor al wat hij had doorgestaan in dienst van de Compagnie, en voornamelijk voor de redding van de *Voorland*, de belooning van... tweehonderd gulden!

Of Naerebout bij 't ontvangen van die som aan het aanbod van den Engelschen schout-

bij-nacht en de tweehonderd ponden sterling dacht? Misschien wel; doch zeker voelde hij, trouw en vaderlandslievend als hij was, geen berouw over het besluit, dat hij toen genomen had.

Aan 't Sas van Goes.

I. Laatste diensten.

Voor ons vaderland was intusschen een treurige tijd aangebroken. Overal verdeeldheid en twisten; en daarbij werd het land overstroomd door Franschen, die hier de zoo hoog geroemde 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' kwamen brengen.

Alle handel stond stil; vooral toen de Engelschen in 1796 zich van onze koloniën hadden meester gemaakt. Geen schepen kwamen meer binnen met schatten uit Oost en West; geen vaartuigen verlieten onze havens meer; overal was een doodsche stilte in de plaats gekomen van den levendigen handel.

Ook de Vlissingsche reede was geheel verlaten en voor den loods Naerebout viel niets meer te verdienen.

Hij werd ontslagen en op pensioen

gesteld. Verwondert het den lezer nog dat dit pensioen zóó weinig was, dat het zelfs bij de grootst mogelijke zuinigheid niet toereikend kon zijn voor de behoeften van zijn talrijk gezin?

Steeds was zijn verdienste klein geweest, en slechts een enkele maal was hij, zij het dan ook karig, voor zijn opofferenden moed beloond geworden. Wij hebben gezien, hoe schriel de rijke Compagnie haar trouwen dienaar betaalde; en ook nu bedroeg zijn pensioen geen gulden meer dan het bedrag, waarop iedere loods na volbrachten diensttijd aanspraak kon maken.

Indien de Compagnie Naerebout behandeld had zooals het behoorde, dan zou hij thans genoeg bezeten hebben om dezen kommervollen tijd door te komen: nu was hij genoodzaakt tot de vischvangst zijn toevlucht te nemen, teneinde daarmee een sober stukje brood te verdienen.

Toen in 1802 de vrede van Amiens voor korten tijd een einde aan den strijd maakte, mocht hij nog eens het genoegen smaken zijn oud bedrijf weer op te vatten en het Oost-Indische schip *Vrede en Rust*, later ook de *Heldin*, buitengaats te brengen. Doch toen was het alweer gedaan, want reeds in het volgende jaar brak de oorlog met Engeland opnieuw uit, maakte aan allen handel, pas eenigszins herleefd, een einde en

bracht Naerebout en de zijnen weer tot armoede.

En nog erger werd het! Toen het Fransche bewind zich van Vlissingen en weldra van geheel Walcheren had meester gemaakt, besloot het Departementaal Bestuur van Zeeland, op verlangen van den Franschen generaal Monnet, alle tonnen en bakens in de zeegaten weg te nemen, opdat de Engelsche schepen onze kusten niet zouden durven naderen. Aan Naerebout werd dit werk opgedragen; en hoewel hij begreep, dat hiermede den Zeeuwschen handel de genadeslag werd toegebracht, hij moest gehoorzamen.

Wat een droevig werk voor den man, die aldus moest medewerken tot den ondergang van zijn geliefd vaderland!

Later bleek, hoe nutteloos deze voorzorgsmaatregelen waren. Toen in 1809 de Engelschen een inval in Zeeland deden, werden zij door de afwezigheid der bakens volstrekt niet afgeschrikt. Er zou wat anders noodig geweest zijn, om hen tegen te houden. Had ons vaderland slechts nog mannen als De Ruyter en Tromp bezeten; maar zeehelden als in den bloeitijd der Republiek waren er niet meer en bekwame aanvoerders bezaten wij niet. Dus hadden de Engelschen vrij spel.

Nog eenmaal, in 't najaar van 1804, kreeg

Frans Naerebout gelegenheid zijn diensten als loods aan het land te wijden. Een flottielje onder bevel van den admiraal Verheull stevende van Vlissingen naar Boulogne, geleid door Naerebout, die op den schoener van den admiraal de geheele vaart bestuurde. Ook bij deze gelegenheid gaf hij weder blijken van zijn doorzicht en beleid.

De Engelsche zeevoogd Sidney Smith lag met een smaldeel oorlogsfregatten en kotters in het Zwin^{*)} en het scheen onmogelijk, buiten bereik van den vijand te blijven. Toch gelukte dit aan Naerebout en wel door een stouten greep, die op roemrijke wijze zijn daden als loods mocht besluiten. Hij zette stoutmoedig met het admiraalsschip koers naar het Zwin, gevolgd door de andere vaartuigen, in lange rij achter elkander. De Engelschman, die niet kon nagaan hoe groot de vloot was, welke hem schijnbaar wilde overvallen, liet onverwijld het anker lichten, ten einde in open water een goede stelling in te nemen. Dit had Naerebout voorzien. In plaats van den vijand te volgen, zette hij den tocht zoo dicht mogelijk langs de kust voort. Wel kwamen de Engelschen terug, doch hun onbekendheid met de zandbanken, van wier ligging Naerebout daarentegen zoo uitstekend op de hoogte was, deed hen voorzichtigheidshalve een eind achter blijven en

*) Een water nabij het stadje Sluis in Zeeuwsch-Vlaanderen, thans ingepolderd en in land herschapen.

slechts enkele schepen vielen hun in handen.

De flottielje kwam behouden te Boulogne aan.

Dit was de laatste maal, dat Frans Naerebout zijn taak als loods mocht verrichten. Men behoefde zijn diensten niet meer: er voeren geen schepen meer in of uit, want alle handel en scheepvaart waren geheel gestremd.

Men had Naerebout niet meer nodig... en hij werd vergeten.

Maar zorg en kommer vergaten hem niet. Weldra klopte de armoede aan zijn deur en eischte binnengelaten te worden, en daarop volgde... het gebrek!

Doch Naerebout liet het hoofd niet zinken; hij gaf zich en de zijnen zoo spoedig niet aan die onwelkome indringers over.

De bijna zestigjarige wist een klein visschersvaartuig, een zoogenaamde hoogaars, in huur te krijgen en voer daarmee thans dagelijks op de garnalenvangst uit. Hij was daarbij vergezeld van twee kleinkinderen, die aan zijn zorg waren toevertrouwd. Want zijn kinderen konden hem niet helpen: zij waren meerendeels getrouwd en tengevolge der tijdsomstandigheden evenals hun ouders zeer behoeftig.

Welk een moeilijk werk voor Naerebout en hoe schraal werd het beloond! Dikwijls kwam hij na dagen afwezigheid met zeer

geringe vangst thuis; menigmaal ook werd hij door de Fransche douanen, die tegen den smokkelhandel met Engeland moesten waken, zoozeer in zijn bewegingen gehinderd, dat het werk hem vrijwel onmogelijk werd gemaakt. Want wel verdiende de Fransche krijgsbevelhebber, die in Vlissingen verblijf hield, schatten door oogluikend den sluikhandel in sterken drank op Engeland toe te laten; maar de visschers liet hij streng bewaken en iedere poging tot smokkelen van hun zijde werd zwaar gestraft. Zoo gaat het meer!

Naerebout dacht trouwens aan deze dingen niet. Hij zwoegde van den vroegen morgen tot den laten avond, en al leden ze armoede, het gebrek hield hij toch buiten de deur.

En gelukkig, onverwacht kwam er eenige verbetering in zijn lot!

II. Ouderdom en... armoede.

In het jaar 1808 werd op den hoek van den polder Oost-Beveland op het eiland Zuid-Beveland, daar waar de Zandkreek in

de Ooster-Schelde uitmondt, een vuurbaak geplaatst. Naerebout hoorde dit toevallig van zijn oudsten zoon en onmiddellijk besloot hij, te vragen om den post van lantaarnopsteker, die daaraan verbonden zou worden.

Zijn verzoek werd hem toegestaan en tegen een salaris van 300 gulden 's jaars werd hem de verzorging van de vuurbaak opgedragen.

't Loon was niet hoog en de betrekking niet zeer voornaam! Had de redder van de *Woestduyn*, de man die zijn gansche leven gewijd had aan den dienst van zijn land en medeburgers, niet wat anders, wat beters verdiend?

Doch Naerebout was tevreden. Dit werk was beter en de verdienste minder wisselvallig dan het visschen van garnalen. Wel waren er in den beginne groote zwarigheden, maar alle begin is moeilijk en 't zou immers wel beter worden!

Er was geen woning voor hem en zijn gezin; een hut, van planken en aarde opgetrokken en met stroo gedekt, stond op grooten afstand van de vuurbaak en werd hem tot verblijf aangewezen. Zijn gezin kon daar niet bij hem wonen; dit betrok een woning in Goes en zoo was Naerebout geheel alleen in zijn armzalig verblijf. Toch was hij goedsmoeds. Ook hierin zou immers verandering komen? Men had hem beloofd, dat er spoedig een geschikte woning met

een stuk grond er bij voor hem zou worden gebouwd.

En eindelijk, in den avond van zijn leven, scheen de dageraad van zijn geluk aan te breken. Het was of de tijd, die voor 't ge-heele Vaderland niets dan rouw en ellende bracht, voor Naerebout een uitzondering maken en *hem* ten minste tot zegen wezen zou.

Drie jaren na zijn komst aan de Ooster-Schelde, gedurende welken tijd er geenerlei verbetering in zijn positie of verblijf aldaar was gekomen, besloot de Landvoogd van het Departement der Monden van de Schelde - dezen naam droeg Zeeland ten tijde der Fransche overheersching - Naerebout aan te stellen tot Havenkapitein en Sasmeester aan de haven van Goes.

Oorspronkelijk was de haven van Goes niet meer dan een kreek of geul geweest, waardoor de stad in open verbinding stond met de Ooster-Schelde. Wel was reeds in 1442 een belangrijke verbetering aangebracht, doch eerst in 1650 werd een nieuwe haven gegraven, die echter langzamerhand door aanslibbing al meer en meer onbruikbaar werd. Eindelijk was die verlanding van dat gedeelte der Ooster-Schelde van zooveel beteekenis geworden, dat men in 1809 besloot tot de indijking van verscheidene aanslibbingen of schorren. Zoo ontstond de uitgestrekte Wilhelminapolder. Daardoor was

een verlenging van de Goesche haven noodzakelijk geworden en dit werk werd tegelijk ondernomen en spoedig voltooid. Reeds in den zomer van 1810 werd de nieuwe haven voor de scheepvaart geopend. Dit kanaal heeft ongeveer een uur lengte, loopt voorbij Wilhelminadorp en mondt uit nabij de plaats, waar de Zandkreek, die Noord- en Zuidbeveland scheidt, in de Ooster-Schelde komt. Op deze plek, die het Sas van Goes heet, loopt de Goesche haven, door schutsluizen afgesloten, in de Oosterschelde uit.

Daar, aan het Sas van Goes, zou Naerebout nu Sasmeester en Havenkapitein worden. Een salaris van 1500 francs^{*)} was aan de betrekking verbonden. Hiervan moest de sasmeester evenwel zelf een knecht of helper aanstellen en bezoldigen.

Al was dus het inkomen nog niet schitterend, toch stond deze betrekking ver boven die van lantaarnopsteker, die Naerebout nu al vier jaren bekleed had. Evenwel legde hij dezen post niet dadelijk neer - en de toekomst leerde spoedig, dat hij de inkomsten daarvan maar al te zeer noodig had, om voor geheelen ondergang bewaard te blijven.

Want het ongeluk hield niet op den man te vervolgen, die op een gelukkigen ouden dag zoozeer aanspraak maken mocht.

*) Toen gelijkstaande met nagenoeg 730 Hollandsche guldens.

Nauwelijks had hij zijn betrekking aanvaard, 't geen pas een groot jaar na 't ontvangen van zijn aanstelling kon geschieden, of een noodlottige ramp trof de nieuwe haven en deed de hoop der Goesche burgerij en het blijde vooruitzicht van Naerebout in rook verdwijnen. De fondamente van de nieuwe sluizen zonken weg en daarmede was al 't gedane werk vernietigd en moest weer van voren af begonnen worden. De schutsluis werd afgedamd en het duurde tot het jaar 1819, eer de arbeid aan het Sas van Goes geheel voltooid was.

Als sasmeester kon Naerebout dus geen dienst doen, doch hij bleef in zijn ambt gehandhaafd, en hij zou thans werkelijk gelukkig en zonder nijpende zorgen hebben kunnen zijn.

Daar kwam de omwenteling van 1813. Als een juichkreet ging de tijding door het land, dat Napoleon in Rusland geslagen en als vluchteling Parijs was binnengekomen. Aanzienlijke jongelieden in Den Haag vertoonden zich met oranje getooid, het volk van Amsterdam en andere plaatsen liep te hoop, en in ongelooflijk korten tijd had de Nederlandsche natie het Fransche juk afgeschud en voelde zich weer vrij en gelukkig, na zooveel jaren van onderdrukking en ellende. Oranje kwam in het land en overal werd een nieuwe staat van zaken geboren.

De nieuwe regeeringsvorm, deze terugkeer van de vrijheid onder Oranjes gezegend

bestuur, welke door iedereen en door Naerebout niet het minst werd toegejuicht... zij werd hem op het onverwachts noodlottig.

Hoe vreemd dit ook lijkt, de verklaring is eenvoudig en gemakkelijk te geven.

De verandering van regeeringsvorm, die voor het algemeen zoo gezegend mocht genoemd worden, bracht, zooals begrijpelijk is, in sommige takken van bestuur heel wat verwarring te weeg. Naerebout had zijn aanstelling van het Fransche Bestuur ontvangen; en ofschoon de nieuwe magistraatspersonen, de districtscommissaris en het stedelijk bestuur van Goes, hem in zijn bediening bevestigden, toch werd verzuimd de noodige gelden voor zijn post beschikbaar te stellen.

Na October 1813 werd zijn jaarwedde als havenkapitein en sasmeester niet meer uitbetaald. Zijn dringende verzoeken om datgene te verkrijgen, waarop hij billijk aanspraak mocht maken: zijn verdiend loon, bleven vruchteloos. De personen, tot wie hij zich wendde, waren allen van zijn goed recht overtuigd, verklaarden allen genegen om te helpen, doch... deden niets.

En zoo bleef Naerebout niets over, dan terug te keeren tot den post van lantaarnopsteker, dien hij gelukkig nog niet had neergelegd.

Had hij deze schrale inkomsten niet bezeten, broodsgebrek ware zijn deel geweest. Want het Bestuur liet hem aan zijn lot

over en ofschoon hij de betrekking van havenmeester bleef vervullen, dacht niemand er aan, hem het hiervoor bestemde salaris uit te betalen.

Naerebout was thans een arm, oud man. Zijn geringe inkomsten waren niet voldoende, om hem en de zijnen het noodige te verschaffen. En nog steeds woonde hij daar alleen, in de hut van hout en stroo, die hem indertijd ‘voorloopig’ tot woning was aangewezen. Nog steeds moest zijn gezin in Goes wonen, waardoor het levensonderhoud natuurlijk veel kostbaarder was, dan anders het geval zou geweest zijn.

Zoo leefde hij daar alleen in zijn hut op den dijk aan de Ooster-Schelde. Door de indijking van den Wilhelminapolder werd de verbinding van het Sas van Goes met de stad zeer bezwaarlijk, zoodat het hem hoogst moeilijk viel zijn bejaarde vrouw, die sukkelend en dikwijls bedlegerig was, te gaan bezoeken.

De herhaalde daaglijksche tocht naar de vuurbaak begon hem ook hoe langer hoe moeilijker te vallen. Zijn gezondheid was geknakt; een leven van voortdurende werkzaamheid, het verblijf op zee in alle weer en wind, de ontberingen waarmede hij dikwijls te kampen had, dit alles had zijn sterk gestel ondermijnd; en deze kommervolle oude dag deed het overige.

In het jaar 1816 trof hem de droevige

slag, zijn vrouw door den dood te verliezen. Ruim veertig jaren waren zij samen geweest en zwaar viel het hem, haar thans te moeten missen. Wel hadden zij de laatste jaren niet bij elkaar kunnen wonen, en de onmogelijkheid om haar in haar ziekte bij te staan en op te passen, was voor hem een bron van bitter verdriet geweest; maar toch had hij in zijn eenzaamste oogenblikken op den Scheldedijk steeds gevoeld, dat daar in Goes iemand woonde, die in gedachten bij hem was.

Thans was ook dit voorbij en de oude Naerebout voelde zich dubbel eenzaam. Wel ondervond hij van zijn kinderen en kleinkinderen veel genegenheid; maar allen hadden hun werk en konden slechts zelden den ouden man aan het Sas van Goes bezoeken. Hem te ondersteunen was hun evenmin onmogelijk; slechts de oudste zoon, die ongehuwd was en in Goes woonde, zonderde een deel van zijn zuur verdiend loon af om zijn vader eenigszins te ondersteunen.

Kon thans zijn toestand nog erger worden? Zou het ondankbare vaderland mogelijk een middel kunnen vinden om dezen man nog dieper te kwetsen, hem zijn laatste levensdagen nog zorgvoller te maken?

Helaas, dat het antwoord op die vraag toestemmend zijn moet!

Dat de jaarwedde van havenkapitein hem na het jaar 1813 niet meer werd uitbetaald,

weten we. Maar thans begon men ook, geheel willekeurig en zonder geldige redenen, zijn loon als lantaarnopsteker zeer onregelmatig uit te keeren. Het werd niet ingehouden, men weigerde het hem niet - waarvoor dan ook geen enkele grond was - maar maanden lang ontving hij niets, en tot wien hij zich wendde, niemand scheen hem te kunnen helpen.

Zoo ontdekten enkele vrienden, die hij zich in de nabijheid van zijn woonplaats verworven had, dat Naerebout, omstreeks den tijd toen hij zijn vrouw door den dood verloor, reeds gedurende *veertien maanden* geen loon had ontvangen!

En deze vrienden, bewogen met zulk een onverdiend rampzalig lot, beraamden middelen om in zijn toestand verbetering te brengen.

III. Laatste zonnestrallen.

Hoe somber is de schilderij geworden, waarop wij het leven van Frans Naerebout zien afgebeeld!

In den beginne een man vol jeugdig vuur en jeugdige kracht, die besluit een redding te beproeven, welke door iedereen onmogelijk wordt geacht. En zóó opgeruimd, zóó vol gezonde vroolijkheid is hij, dat hij den wachtenstijd niet slapende, nog minder in angstige overpeinzingen wil slijten, maar met een hart zoo gerust als dat van ieder ander bezoeker den schouwburg binnengaat en daar de uren doorbrengt, die nog moeten verlopen eer hij uitzeilen en... 87 menschenlevens redden kan!

Dan een man in den middag van het leven, die bereidwillig dat leven in gevaar stelt om vierhonderd menschen daardoor te redden. Maar niet roekeloos of zonder overleg wordt het waagstuk aangevangen. Zorgvuldig wordt alles gewikt en gewogen, worden de gevaren berekend; en vóór zijn vertrek eischt de man en vader, dat zijn lastgevers de zorg voor vrouw en kinderen op zich nemen, wanneer hij mocht bezwijken bij de gevaarlijke onderneming.

En daarna de man op rijperen leeftijd, thans door een ondervinding van vele jaren toegerust met een uitgebreide kennis van alles wat zijn beroep betreft; de man die zijn plicht volbrengt, rustig, ernstig en onwrikbaar, en wiens trouw aan dien plicht zoo vast is als een rots, die van geen buigen en wankelen weet.

In drie tooneelen hebben wij den loods Frans Naerebout zien optreden en telkens

hebben wij een held aanschouwd, tot wien men met waardeering, met bewondering, met eerbied kon opzien.

En thans?

Neen, goddank, de held Naerebout is niet van zijn voetstuk gevallen. Onverminderd stralen ons zijn deugden en heldendaden tegen en zullen dat blijven doen, door alle tijden heen.

Maar naast onze bewondering gevoelen wij thans medelijden met den ongelukkige.

Geknakt, gebroken bijna is de held, door al de tegenspoeden, die zich in zijn laatste levensjaren op zijn weg hebben opgestapeld. Hij is een oud man geworden, en niet oud door de jaren alleen. Kommer en ontbering, meer nog dan de last van den ouderdom, hebben den fieren nek gebogen, den krachtigen rug gekromd, de sterke knieën zwak gemaakt, het heldere oog den glans ontnomen.

Welk een leven heeft de man nu reeds *acht* jaren lang geleid! Ja, ook vroeger was zijn lot dikwijls zwaar geweest, nooit had hij op rozen gewandeld en menigmaal had armoede voor de deur gestaan. Maar dan had hij toch een werkkring gehad, die zijn volle liefde bezat; dan kwam hij, al was 't soms na maanden afwezigheid, in zijn eigen vriendelijk huisje terug en vond daar een liefhebbende vrouw en kinderen, die hem met liefde ontvingen; dan was weleens behoefte, nooit evenwel gebrek de woning

binnengetreden.

Maar nu woonde hij reeds acht lange jaren alleen, geheel alleen; in een strooien keet, die op den naam van menschelijk verblijf nauwelijks aanspraak mocht maken; slechts onvoldoende beschut tegen wind en regen. Nu moest hij dag aan dag, met door ouderdom en ontbering gesloopte krachten, een moeilijk en eentonig werk verrichten. Nu... leed hij gebrek!

Wel is de schilderij somber geworden!

Gelukkig kwamen de vrienden, waarvan in het vorige hoofdstuk gesproken werd, hem te hulp.

Op den 6^{den} Maart 1816 werd in een vergadering van het Zeeuwsche Genootschap van Wetenschappen te Middelburg door een der leden een voorlezing gehouden over ‘*De menschlievende en stoute daden van den uitmuntenden Zeeloods Naerebout.*’ Na afloop dezer voorlezing, die door alle aanwezigen met veel genoegen en belangstelling werd aangehoord en waarin het voornaamste, dat wij verteld hebben, in het kort werd herdacht, werd Frans Naerebout binnengeleid en hem met een deftige toespraak de som van honderd gulden overhandigd, als een geschenk van een der leden, den bekenden admiraal Van Kinsbergen.

Een der aanwezigen werd zelfs zoozeer door deze plechtigheid aangegrepen, dat hij,

naar de gewoonte van die dagen, toen men dichterlijker aangelegd was dan nu - zijn gevoel in de volgende dichtregelen uitstortte:

O, Naerebout, een heilig vuur
Doorgloeit mijn boezem in dit uur,
Daar wij, o Grijsaard! U aanschouwen
In dezen zoo geleerden kring,
Met eerbied en bewondering:
Gij moogt op onze hulp, op onzen dank betrouwen:
Maar wie vergeldt, wat gij verdient?
Elk noemt met dankbre vreugd U Landgenoot en Vriend.

De belofte, in deze hoogdravende verzen uitgesproken, was gemeend; werkelijk bleef het ditmaal niet bij woorden alleen en besloten de heeren zich een weinig moeite ten dienste van Naerebout te geven. Terecht was er in de voorlezing op gewezen, dat het zeer onrechtvaardig was, Naerebout voortdurend zijn jaarwedde als havenmeester te onthouden, die hem toch rechtmatig toekwam. Reeds had hij een som van meer dan tweeduizend gulden te goed, zonder dat het hem nog gelukt was zijn aanspraken te doen gelden. Men had hem thans geraden, zich rechtstreeks met een *petitie* of smeekschrift tot den Koning te wenden, die zeker een dergelijke onrechtvaardigheid niet langer zou willen dulden. Maar het bleek, dat

er heel wat tusschenpersonen, *solliciteurs* noemde men ze, mee gemoeid waren, eer een petitie den Koning kon bereiken... en al dezen heeren moesten de handen gestopt worden!

Welnu, zij die zich thans het lot van Naerebout hadden aangetrokken, beloofden die kosten te dragen niet alleen, maar ook een uitvoerig verslag op te stellen, waaruit Z.M. zou kunnen zien, welk waardig Nederlander thans zijn hulp kwam inroepen. Aldus geschiedde, en een dergelijk verslag werd ook in een tijdschrift geplaatst, waardoor de herinnering aan hetgeen Naerebout had gedaan weer bij ieder levendig werd.

Het verzoekschrift aan den Koning had een gunstig gevolg. Nog in hetzelfde jaar 1816 werd Frans Naerebout, ter erkenning van zijn groote verdiensten, verheven tot Broeder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw. Aan dezen eervollen titel was verbonden een jaarlijksche toelage van tweehonderd gulden.

Een jaar later werd hem, mede door den Koning, een gift van vijfhonderd gulden geschonken, ter gedeeltelijke afdoening van zijn achterstallige inkomsten als haven- en sasmeester van Goes.

Waarom de Koning het onrecht niet *geheel* herstelde en men als gunstbewijs den man een deel schonk van wat hem rechtmatig toekwam? Dit bleef Naerebout onbekend.

Toch was hij nu voor een tijd uit zijn moeilijken toestand gered; en vooral deed de achting, die men hem van vele zijden toonde, Naerebout goed en wierp eenige zonnestrallen op zijn pad, dat in den laatsten tijd zoo duister was geworden.

Ook in Goes bleef men thans niet achter. Het Departement Goes van de Maatschappij 'Tot Nut van 't Algemeen' wist van het Hoofdbestuur te Amsterdam een som van honderd gulden te verkrijgen, voegde daar zelf twintig gulden bij en ook dit geld werd Naerebout in een voorname vergadering met deftige toespraken, meerendeels in dichtmaat opgesteld, gelijk in die dagen gebruikelijk was, overhandigd. Hierbij werd het bewijs van lidmaatschap van de Goesche afdeeling der Maatschappij gevoegd.

Zoo waren dan ten minste de laatste levensdagen van den braven loods een weinig verhelderd door de onverwachte en talrijke bewijzen van hoogachting en genegenheid, die hem werden geschonken. Rustig leefde hij nu verder in stilte voort. Eenvoudig als hij steeds geweest was, waren zijn behoeften gering, en de ontvangen hulp was voldoende, om hem ten minste voor groote ontberingen te vrijwaren.

Het leven van Frans Naerebout liep ten einde. Zijn dagtaak, het verzorgen van de vuurbaak, viel hem steeds moeilijker. Eens

wachtte men hem vergeefs terug. Men zocht en vond hem aan den voet van de lantaarn, waar hij van vermoeidheid en uitputting in een diepe bezwijming neergezonken was.

Toch kwam hij weer bij en kon zijn arbeid hervatten; doch weinige weken later werd hij bedlegerig en na een langdurig en smartelijk lijden overleed hij in zijn woning aan het Sas van Goes, omringd door kinderen en kleinkinderen, den 29sten Augustus 1818, in den ouderdom van zeventig jaren.

Zoodra de tijding van zijn overlijden te Goes bekend werd, vormde zich daar een commissie, die voor een passende uitvaart besloot te zorgen. Het lijk werd naar Goes overgebracht en daar op plechtige wijze, in tegenwoordigheid van aanzienlijke burgers uit de stad, in de Groote kerk bijgezet.

Ruim een jaar later werd, mede op kosten van het Departement Goes der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, een eerezerk op het graf aangebracht.

Wie thans in Goes komt, het aardige Zeeuwsche stadje op het eiland Zuidbeveland, en de mooie oude Groote Kerk binnentreedt, kan zich door den koster een grafzerk laten toonen, waarop de hierachterstaande woorden zijn gegrift:

Hier rust
de beroemde zeeman
en
edele menschenvriend
Frans Naerebout,
geboren te Vere 30 augustus
1748.
overleden aan het Sas van Goes
den 29 augustus 1818.
de leden van het Goesche departement
der Maatschappij
tot nut van 't algemeen
ter zijner eere.

De schrijver vertelt.

I. Waar gebeurd?

Dat heeft men mij dikwijls gevraagd. Jongens en ook volwassenen, die mijn boek hadden gelezen, vroegen me: ‘Is dat nu alles waar gebeurd?’

‘Of is 't maar een verzonnen verhaal, een fantasie van den schrijver, zooals de meeste boeken zijn, die men somtijds achter elkaar uitleest en dan uit de handen legt met de woorden:

‘Een mooie geschiedenis! Jammer, dat het niet waar gebeurd is.’

‘Hoe staat het daar hier nu mee, met die verhalen van Frans Naerebout? Is dat alles werkelijk zoo voorgevallen? Of heeft de schrijver er maar wat van gemaakt, het opgesierd, om 't verhaal vooral boeiend en interessant te maken?’

Mijn antwoord op deze vragen kan eenvoudig en duidelijk zijn.

Ja, dit is een *waar* verhaal. Wat in dit boek van Frans Naerebout en van zijn lotgevallen verteld wordt, is werkelijk *zoo* en niet anders gebeurd.

Dit wil nu natuurlijk niet zeggen, dat elk woord stuk voor stuk juist is; dat alles precies *zóó* gezegd is en de woorden, die Naerebout en de anderen gesproken hebben, letterlijk uit hun mond zijn opgeteekend. Dat zou immers niet kunnen; wie had dat alles dadelijk moeten opschrijven? Zoo'n gesprek, als in het zevende hoofdstuk wordt weergegeven tusschen die zeelui en dien kleermaker en den koudkleumigen bakker - dat is niet meer dan een *vorm*, door den schrijver gebruikt om de feiten mee te deelen; dit begrijpt iedereen wel. Maar de *feiten* zelf, de gebeurtenissen: die zijn juist *zóó* verteld, als ze hebben plaats gehad.

En zooals de schrijver ze in de bronnen, die hij geraadpleegd heeft, vond medegedeeld.

Over die *bronnen* zou heel wat te zeggen zijn. Als de schrijver eens ging vertellen, waar hij zijn stof vandaan heeft gehaald en hoeveel moeite het hem heeft gekost om alles, wat er met Frans Naerebout is gebeurd, beschreven te vinden - ja, dan was hij vooreerst nog niet uitgepraat.

Want Naerebout is nimmer een beroemd man geweest, wiens woorden en daden in dikke boeken zijn opgeteekend. Wie de levensgeschiedenis van Napoleon of Willem

van Oranje of Michiel de Ruyter verhalen wil, vindt gemakkelijk de stof daarvoor; elke groote bibliotheek bevat de boeken, waarin men alles omtrent deze beroemde personen vinden kan. Maar met een eenvoudigen loods en visscher, als Frans Naerebout was, is dit niet zoo.

Toch heeft de schrijver heel wat over zijn held gevonden. En even wil hij daar iets van vertellen, al was 't alleen maar, om den lezer te overtuigen, dat hij met een waar verhaal te doen heeft, een verhaal van wat werkelijk is geschied.

In het groote werk van Wagenaar, 'De Vaderlandsche historie,' dat uit een aantal deelen bestaat, las ik iets over Frans Naebout; doch niet meer dan een paar bladzijden, waarin 't een en ander van de ramp der *Woestduyn* wordt verteld. Dat was niet veel, maar toch een begin.

In een ander groot werk van vele deelen: 'De Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken' genaamd, vond ik onder den datum 24 Juli 1779 mede een verslag van de ramp der *Woestduyn* met vele bijzonderheden, waarvan mij echter later bleek, dat ze niet alle juist waren. Dit maakte mijn taak niet gemakkelijker.

Toen werd me den titel opgegeven van een werk, dat geheel over Frans Naerebout handelen moest. Die titel luidde: 'Frans Naerebout,' door J.L. Nierstrasz Jr. Dat zou dus een buitenkansje zijn: een boek,

misschien een dik boek, heelemaal handelend over mijn held!

Maar... het boek was uitverkocht en in den boekwinkel niet meer te krijgen. Dat was een teleurstelling. Per advertentie vroeg ik, of iemand nog zoo'n boek bezat en het aan mij wilde verkoopen. Dit lukte, ik kreeg het boek in handen. Maar... het was heelemaal niet dik en, wat erger was: het bleek een gedicht te zijn. Veel had ik er niet aan.

Doch achter in dit werkje vond ik, wat ik zocht. Onder het opschrift: *Aanteekeningen*, stonden daar, met kleine letter gedrukt, een aantal bijzonderheden uit het leven van Naerebout, die mij spoedig bleken, voldoende betrouwbaar te zijn. Want de schrijver had er overal bijgevoegd, waar hij zijn kennis vandaan had; hij noemde de boeken en geschriften, waaruit hij dit alles te weten was gekomen.

En nu ging ik natuurlijk mijn best doen, deze boeken en papieren ook machtig te worden.

't Zou te veel plaats eischen en den lezer allicht vervelen, als ik uitvoerig ging vertellen, hoe mij dit na veel moeite en tijdverlies gelukte. Hoe ik in Van der Aa's *Biographisch Woordenboek* een beknopt levensbericht van Naerebout vond, van vele jaartallen en data voorzien. Hoe ik een oud boekje opspoorde, gedrukt in 1780 - dus pas een jaar na 't gebeurde met de *Woest-*

duyn - dat den titel voerde: *Berigt wegens het verongelukte Oost-Indische schip Woestduyn, en de redding der schepelingen door de gebroeders Naerebout*, waaruit ik de meeste bijzonderheden putten kon, die in het eerste gedeelte van mijn boek zijn verhaald. Hoe ik uit oude jaargangen van de *Middelburgsche* en de *Goesche Courant* artikelen en berichten mocht laten overschrijven, die daarin over Naerebout voorkwamen. En hoe ik ten slotte uit de boekerij van het *Zeeuwsche Genootschap van Wetenschappen* te Middelburg nog een aantal geschriften ter leen ontving, waaruit ik alles omtrent mijn held te weten kon komen, wat ik wenschte.

'k Hoop den lezer met dit relaas niet verveeld te hebben. 't Wordt hier alleen, ik herhaal het, verteld, om nog eens zoo duidelijk mogelijk te doen uitkomen, wat ik al een paar malen met nadruk verzekerde:

Dit is een *waar* verhaal. De levensgeschiedenis van den zeeloods Frans Naerebout is in dit boek geheel naar waarheid medegedeeld. Juist zooals ik ze in de boeken en geschriften, waarvan ik er enkele noemde, heb opgeteekend gevonden.

II. Groote plannen.

Wat ik nu nog ga meedeelen, is een geschiedenis uit veel later jaren. 'k Wil ze u van den aanvang af verhalen.

De Regeering had aan een loodsschoener - zoo'n vaartuig, dat dient om de loodsen te brengen in volle zee, waar ze dan wachten op schepen, die hun hulp noodig hebben - de Regeering had aan een loodsschoener den naam *Frans Naerebout* gegeven. Een mooi bewijs, dat onze eenvoudige held, al was hij reeds jaren heengegaan, toch niet vergeten was.

Meestal deed de *Frans Naerebout* dienst in Vlissingen, maar toen de oorlog uitbrak - die geweldige wereldoorlog, die geheel Europa in vuur en vlam zette - toen eischte de Regeering den schoener op voor een ander doel.

Moest ze nu aan den oorlog gaan deelnemen? Kanonnen voeren en ander oorlogstuig, om de vijandelijke schepen te beschieten, om menschen te wonden en te dooden? Dit zou geen mooie taak zijn geweest voor een schip, dat den naam van den menschenredder, den man des vredes Naerebout droeg.

Neen, de schoener kreeg een heel andere taak. Een vredeswerk moest ze verrichten.

Overal in zee hadden de oorlogvoerenden bommen of drijvende mijnen gelegd, die ontploften, zoodra een schip er tegenaan voer. Dan sloeg er een gat in het vaartuig, zoodat het met allen, die er op waren, in de diepte verzonk. Vele van die verraderlijke monsters dreven langs onze kusten en nu was het de taak van de *Naerebout*, om deze mijnen op te visschen en onschadelijk te maken.

Een mooie taak, maar... een gevaarlijke! Gelijk spoedig blijken zou.

De luitenant ter zee eerste klasse P.J. Jager, - ik mag zijn naam hier wel noemen - was commandant van de *Frans Naerebout* en voer met den schoener, ter opsporing der mijnen, langs de Nederlandsche kust.

Doch terwijl hij dit deed, begon hij belang te stellen in den man, wiens naam gegeven was aan het vaartuig, waarover hij het bevel voerde. Hij las de levensgeschiedenis van Frans Naerebout, zooals die in dit boek^{*)} beschreven is en werd met bewondering voor den eenvoudigen held vervuld. Commandant Jager liet een groot portret van Naerebout vervaardigen, hing dit op in de kajuit van het schip en terwijl de bemanning van den schoener voor de beeltenis geschaard stond, hield de commandant een rede, waarin hij verhaalde welk een groot

*) In een vroegeren druk natuurlijk. De eerste uitgave van dit boek verscheen reeds in 1890.

en edel man het was, wiens naam het vaarttuig droeg, waarop zij waren.

Toen schreef luitenant Jager een brief aan den schrijver van het boek en kwam hem, zoodra hij verlof had, bezoeken. En zoo raakten de twee mannen, die beiden zóó groote vereering voor den Vlissingschen loods gevoelden, met elkander in kennis. Later werden zij vrienden.

Spoedig kwam daar een derde bij. De heer Tegel, die te Amsterdam woonde, stelde zich met hen in verbinding en schreef hun een brief, waarin hij eveneens zijn groote bewondering over den held en menschenredder Naerebout uitsprak.

Wat de heer Tegel met Naerebout te maken had? Wel, zijn echtgenoot draagt denzelfden naam; zij is een achter-kleindochter van Jacob Naerebout, dien wij in de eerste hoofdstukken hebben leeren kennen. Verre familie dus, maar toch familie van onzen Frans. De heer en mevrouw Tegel hadden reeds een van hun kinderen den naam Frans gegeven; en dat dit een zeeman worden zou, stond vast.

De heer Tegel nu schreef aan de heeren Jager en Stamperius en maakte er hen opmerkzaam op, hoe het in datzelfde jaar - het was toen 1918 - honderd jaar geleden zou zijn, dat Frans Naerebout stierf. En hij vroeg, of dit geen goede gelegenheid was, om den Vlissingschen held te herdenken.

Dàt was een idee! De drie kwamen bij

elkander, om over de zaak te spreken. Zou het mogelijk zijn de nagedachtenis van Frans Naerebout te eeren en hem, honderd jaren na zijn dood, nog hulde te brengen voor wat hij deed? Zou zoo'n plan kans van slagen hebben, nu, terwijl men midden in den afschuwelijken oorlog zat? En zoo ja, hoe zou men het moeten aanleggen en waarin zou die huldiging bestaan?

Terwijl de drie mannen nog overlegden, om op deze vragen een antwoord te vinden, bereikte hen de tijding van een verschrikkelijke ramp. De loodsschoener, die den naam *Frans Naerebout* droeg en tot taak had de oorlogsmijnen op te visschen, die er dreven langs onze kust, liep noodlottiger wijze zelf op zoo'n bom en verzonk in de diepte. Tien der opvarenden verloren daarbij het leven.

Dadelijk lieten de drie, die Naerebout wilden eeren - luitenant Jager voer in die dagen niet meer op den schoener - dadelijk lieten zij hun plannen in den steek en wijdden al hun aandacht aan deze ramp. Een commissie werd gevormd en een beroep werd gedaan op het Nederlandsche volk, om de nagelaten betrekkingen der omgekomen schepelingen te helpen. Het geld stroomde spoedig toe; want ons volk is medelijdend van aard en ieder was getroffen door deze ramp, die aan tien mannen, in dienst van het vaderland en van de menschheid, het

leven had gekost. Een fonds werd bijeengebracht, waaruit de weduwen en weezen, die het noodig hadden, konden worden gesteund.

Toen deze zaak aldus in orde was gekomen, vatte het drietal zijn oorspronkelijk plan weer op. Nu moesten zij geld zien te krijgen, om Naerebout op zijn sterfdag te huldigen.

Zou dat gaan? Hoeveel geld zou men bijeen kunnen brengen; en wat zouden ze er dan mee doen?

‘Als we tweehonderd gulden hebben, laten we een marmeren plaat maken met een opschrift, dat de dappere daden van Frans Naerebout vermeldt; en dan vragen we, of die gedenkplaat gemetseld mag worden in de vestibule van de Zeevaartschool te Vlissingen.’ Zoo was het voorstel.

Dat was een goed plan! *Als* ze tweehonderd gulden bijeen hadden...

Maar al gauw bezaten ze er vierhonderd; en toen overlegden ze, of ze geen mooiere gedenkplaat konden maken, met het portret van Frans Naerebout er op...

Maar toen ze zevenhonderd gulden bijeen hadden, sprak de heer Jager er met een beeldhouwer over, den heer Van Lom te 's Gravenhage, of deze voor dat geld niet een borstbeeld van Naerebout maken kon. Een buste in marmer, die in de Vlissingsche zeevaartschool zou kunnen staan, op een voetstuk.

En toen er veertienhonderd gulden in kas was...

Toen, toen kwamen de loodsen er aan te pas! De Nederlandsche loodsen in Helder en Ter Neuzen en IJmuiden, maar vooral de zeeloodsen te Vlissingen. Zij wilden meedoen, om Frans Naerebout, die immers ook loods geweest was, te eeren.

Een vierde man voegde zich nu bij het drietal; dat was de heer Roest, de president van de Vlissingsche loodsen. En toen, toen ging het eerst recht aan den gang!

Circulaires werden verzonden; de heer Tegel schreef brieven overal heen, en de heeren Jager en Stamperius bezochten kooplieden en reeders te Amsterdam en Rotterdam en een aantal andere personen en vroegen aan ieder bijdragen voor hun doel. Niet steeds slaagden zij; meermalen werden ze afgewezen en niet altijd op een beleefde manier; somtijds verloren ze den moed en vreesden nimmer te zullen slagen. Maar langzaam-aan groeide toch de som, waartoe ook de loodsen het hunne bijdroegen... en eindelijk, eindelijk was er genoeg bijeen om het plan, het stoute plan, dat zich langzamerhand in de hoofden der vier mannen had vastgezet, ter hand te nemen en ten uitvoer te brengen...

Het plan... om te Vlissingen voor Frans Naerebout *een standbeeld* op te richten!

III. Feest te Vlissingen.

Daar was een heele tijd overheen gegaan, eer men zoover was. Het jaar 1918 was intusschen verstreken en de sterfdag van Naerebout, 29 Augustus, was stil voorbijgegaan. Het werd weder Augustus, eer aan de plannen van het Comité, dat zoo wakker stand hield en steeds zijn doel voor oogen had gehouden, uitvoering kon worden gegeven.

Maar eindelijk was men gereed. 9 Augustus 1919 zou de dag zijn, waarop het standbeeld van Frans Naerebout, dat door den beeldhouwer Van Lom te 's Gravenhage was ontworpen en in zandsteen uitgehouwen, zou worden onthuld.

't Was feest dien dag te Vlissingen. In de stad wapperden overal de vlaggen en het sociteits-gebouw der loodsen aan den Noord-zee-boulevard was luisterrijk versierd. De stad was vol vreemdelingen; loodsen uit Terneuzen, IJmuiden, Vlaardingen, Helder en Delfzijl waren naar Vlissingen gekomen, om de plechtigheid ter eere van Frans Naerebout bij te wonen. Reeds den avond te voren werd er in de loodsen-societeit feest gevierd en werd de electriche verlichting, die aan den voorgevel was aangebracht, ontstoken. Dat was een prachtig gezicht; en

om er nog meer van te genieten namen eenige loodsen den schrijver mee op hun boot en voeren met hem een eind zeewaarts in. Wat was dät schitterend mooi, van uit zee de lichtende lijnen te zien, die het loodsgebouw tegen de donkere lucht afteekende, met in het midden de vlamme letters F.N., tusschen de jaartallen van zijn geboorte en overlijden, 1748-1818, door een stralenkrans omgeven!

't Werd laat dien avond; en toch waren velen den volgenden morgen weer vroeg op de been. Want toen pas begon het eigenlijke feest!

Wanneer ik alles vertellen zou, wat er dien dag, den 9^{den} Augustus van het jaar 1919, te Vlissingen gebeurde, dan was ik zeker nog in geen uur uitgepraat en werd dit boek wel eens zoo dik. Er was een zwemwedstrijd en er werd een optocht gehouden, reusachtig groot en lang, met versierde wagens en vlaggen en banieren en muziek... Muziek! niet minder dan zeven-en-twintig muziekgezelschappen waren uit de dorpen van Walcheren, Noord- en Zuidbeveland en de andere Zeeuwsche eilanden en uit Zeeuwsch-Vlaanderen naar Vlissingen gekomen, om aan het feest deel te nemen; en die stapten allen in den optocht mee en bliezen en tetterden, dat hooren en zien den Vlissingers verging. En iedereen liep achter den optocht aan, allen die in Vlis-

singen woonden en de vele duizenden, die uit Middelburg en Veere en Goes en uit alle Zeeuwsche dorpen waren overgekomen, om het feest mee te maken, het feest ter eere van Frans Naerebout!

Nadat de optocht heel Vlissingen was doorgetrokken, kwam ze op den boulevard, den mooien, breeden weg, die langs het water loopt en waar men zoo'n heerlijk uitzicht heeft over de monden der Schelde en de Noordzee. Nabij een klein plein aan het eind van den boulevard hield men stil.

Want dáár stond het standbeeld van Frans Naerebout. Maar niemand kon het nog zien, het was door een groot zeildoek overdekt.

Duizenden en duizenden waren hier bijeen. Doch in het midden was een ruimte opengelaten en daar schaarden zich om het nog verhulde beeld de vele genoodigden en allen, die aan de tot-stand-koming van het beeld hadden medegewerkt. Daar stond in groot tenue de vice-admiraal Baudin, die H.M. de Koningin vertegenwoordigde; want ook de Koningin, evenals de Koningin-Moeder, had een gift geschonken en nu zijzelve niet tegenwoordig kon zijn, had zij den admiraal in haar plaats gezonden. Ook de commandant der marine van Zeeland was er, de vice-admiraal Smit, die den Minister van Marine vertegenwoordigde. En de burgemeester en het verdere gemeentebestuur van Vlissingen; alsook de burgemeester van Veere,

die een krans aan den voet van het standbeeld neerlegde, want Frans Naerebout was in Veere geboren. Natuurlijk waren ook de loodsen er: de loodsen, die Frans als hun stamvader beschouwen; zij legden eveneens kransen bij het standbeeld neer.

En dan waren er de vier mannen, wier namen wij al hebben genoemd; zij die het gansche plan om Frans Naerebout te huldigen waren begonnen en het hadden doorgezet en ten einde gebracht. Voor hen was het een blijde dag en zeker mochten zij niet ontbreken. Mevrouw Tegel, die zelf Naerebout heet, was er ook.

En nu begon de schoone, de feestelijke plechtigheid. Vooraf had luitenant Jager, in een zaal waar de genoodigden waren samengekomen, allen toegesproken. Nu trad de Voorzitter van het Comité, de schrijver van dit boek, naar voren, plaatste zich voor het beeld, waarover nog het doek in wijde plooiën hing, en hield een rede.

Wat hij al zoo zeide, kunnen we hier niet herhalen. In 't kort verhaalde hij van de groote en stoutmoedige daden, door Frans Naerebout verricht. Hoe hij op den 23sten Juli van het jaar 1779 bij stormweer uitvoer in den nacht en met zijn broer Jacob en zeven maats 71 schipbreukelingen redde van de 'Woestduyn,' die op de zandbanken voor den ingang der Schelde was gestrand; en in den morgen naar het wrak terug-

keerde en ook de overige 16 in veiligheid bracht. Hoe hij het koopvaardijship de ‘Zuiderburg’ van een wissel ondergang redde. Hoe hij de ‘Voorland’ veilig wist te geleiden naar de Kaap de Goede Hoop. Hoe hij tal van andere daden verrichtte, die zijn bekwaamheid en moed in het helderste licht plaatsten. En hoe de held, wiens werk in dienst van de menschheid en het vaderland zoo karig was beloond geworden, in kommervolle omstandigheden aan het Sas van Goes zijn laatste levensjaren sleet en daar, nu honderd jaar geleden, stierf.

Dit alles bracht de spreker in herinnering. En op de vraag, hoe hij en anderen op het denkbeeld waren gekomen, den loods Naerebout op deze wijze te eeren, gaf hij dit antwoord:

‘Wij vonden in het leven van Frans Naerebout zulk een verheven voorbeeld van eenvoud, van plichtsbetrachting en heldenmoed, van vaderlandsliefde en trouw aan het eens gegeven woord, van zielenadel en burgerdeugd - dat wij dit leven willen stellen tot een gedenkteeken voor tijdgenoot en nageslacht!’

Toen verzocht de spreker Zijn Excellentie den vice-admiraal Baudin namens Hare Majesteit de Koningin het standbeeld te onthullen.

Het doek viel... en daar verscheen Naerebout, in al zijn eenvoud, zittend op een kaapstand en turend naar de zee, die hij zóó

had liefgehad en waarop hij zijn daden van heldenmoed en menschenliefde had verricht!

Het was een plechtig oogenblik. De muziek schetterde en een kinderkoor, terzijde van het beeld opgesteld, zong liederen ter eere van Frans Naerebout.

Eerst het 'Lied van den ouden Frans,' dat voorkomt in het tooneelstuk van A. Ruijsch, getiteld: 't Was maar een loods.' Aldus het eerste couplet:

Waar d' orkanen dond'rend loeien,
't Wolkgevaart' zich hult in 't zwart,
Angst en schrik de zielskracht boeien,
Waakt een moedig zeemanshart.
Frans is daar! Hij wijst gebiedend
Op de branding, schuimend, ziedend:
'Menschen, - roept hij - in gevaar!
Jongens, ziet! God roept ons daar!'

terwijl het lied aldus eindigt:

Reuzenkracht wordt hem gegeven.
't Schip breekt, zinkt in d' afgrond neer:
Tachtig menschen redt hij 't leven!
't Is zijn adel, roem en eer!
Need'rig stierf hij en vergeten;
Maar daar galmt, bij 't welkom heeten,
't Jubelend koor der eng'lenschaar:
'Ware held, God wacht u daar!'

Daarna zongen de kinderen nog een ander lied, ook ter eere van Naerebout gedicht en door dichter en componist, de heeren W. Meerwaldt en W.H. de Groot, opgedragen aan J. Stamperius, toen deze de levensgeschiedenis van den Vlissingschen held te boek had gesteld.

De golven beuken 't Zeeuwsche strand;
 De stormwind buldert aan
 En smakt de Woestduyn op een bank...
 'God, help ons, wij vergaan!'
 Zoo klinkt der schepelingen zucht,
 Verdoofd door 't woedend stormgerucht...
 Wie snelt ter redding aan?

Wat vliegt, bestuurd met ijz'ren vuist,
 Door storm en branding voort?
 De ranke boot van Naerebout
 Met wakker volk aan boord!
 Het wrak slaat stuk. Wat angstgeschrei!
 Doch Naerebout komt naderbij;
 De noodkreet is gehoord!

Dan nog twee zulke coupletten en vervolgens het mooie slot-couplet:

Zoo stondt Gij voor uw plichten pal,
 Gij held, zoo groot en stout!
 Wat vroegt gij ooit naar loon of dank?
 Vergeten werd ge eens oud.
 Maar als het stormt en kookt en brandt,
 Ruischt immer nog langs zee en strand,
 Uw naam, o N a e r e b o u t !

Zoo zongen de kinderen. Nog meer redevoeringen werden gehouden. De muziek speelde. De menigte juichte. Het was een schoon en plechtig feest.

Toen laat in den avond het feestruim was verstomd en in Vlissingen de rust was teruggekeerd, wandelde ik nog eens den breeden zeeuweg langs, den boulevard, zooals deze weg, vanwaar men uitziet op de Scheldemonden en de Noordzee, in Vlissingen genoemd wordt.

Aan het begin van den boulevard, waar deze een verbreed gedeelte vormt, staat het bronzen standbeeld van den roemruchtigen zeeheld, van Vlissingen's Michiel. Met eerbied zag ik tot hem op, zooals hij daar stond - als de geweldige figuur uit onze historie, de held die in tijden van onrust en gevaar den Nederlandschen naam had doen klinken en geducht had gemaakt over den oceaan. De man, die als scheepsjongen aan boord gekomen, zich door eigen kracht had opgewerkt tot den hoogsten rang op de vloot en zich in dien rang had gehandhaafd tot zijn roemvollen dood. Wiens lijk, door de saluutschoten der groote mogendheden eerbiedig begroet, naar het vaderland werd teruggevoerd en door duizenden onder eerbewijzen grafwaarts geleid, thans rust in een der schoonste kerken van Nederlands hoofd-

stad, waar een schitterend praalgraf zijn gebeente dekt.

Toen wandelde ik langs den zeeweg naar het andere einde, waar thans het standbeeld van Naerebout verrees.

Door het maanlicht met een zachten glans overgoten, stond daar in zandsteen gebeiteld, het beeld van den man, die geheel anders dan de Ruijter, doch op zijn wijze, zijn vaderland had gediend: niet met bedrijven van roemruchtig oorlogsgeweld, doch met daden van toewijding en zelfopoffering, met een volbrengen van zijn plicht tegenover den evenmensch tot aan het uiterste. Rijkdom noch eer hadden hem op zijn levensweg vergezeld; geen donderende saluutschoten hadden zijn stoffelijk overschot begroet, toen het van de armoedige woning aan de Schelde, waar hij eenzaam had geleefd, naar zijn laatste rustplaats in de Goesche kerk werd overgebracht - doch ook hèm had thans het vaderland geëerd en daarmee getoond te begrijpen, hoe men *ook* in vreedestijd, door daden des vredes, een *held* kan zijn. En een gevoel van dank rees in mij op, dat ik deze hulde van den vredesheld Frans Naerebout had mogen helpen tot stand brengen.

Langen tijd stond ik, in stille overpeinzing, voor Naerebouts beeld. Toen keerde ik langzaam langs den zeeweg terug.

In zijn volle breedte lag de wijde mond der Schelde voor mij. Verweg naar het zuiden

flikkerden de kustlichten van Zeeuwsch-Vlaanderen; nog verder westwaarts en slechts even zichtbaar verscheen als een lichtende stip aan den horizon het licht van Knoeke aan de Belgische kust. Aan den noordkant en vanwaar ik stond onzichtbaar, wist ik den hoogen vuurtoren van Westkapelle; de felwitte lichtbundel, uren ver op zee zichtbaar, gleed in regelmatige tusschenpoozen over het watervlak. Links zag ik het telkens verschijnende en verdwijnende roode licht van den lichtopstand bij den ingang der Vlissingse haven. 't Gaf een gevoel van veiligheid, al deze kustlichten, die als seinen den zeeman den weg wijzen, dien hij te volgen heeft.

Een zwaar donker geluid verbrak de stilte. Een stoomschip, dat uit zee naderde, ik zag in de verte de lichten van bakboordzij, vroeg met brullende stooten der stoomfluit de hulp van een loods. Kort daarop verscheen de motorboot van den loodsdienst, die in vluggen gang zich naar het vaartuig begaf. Nog eenmaal liet dit zijn seinen hooren; toen keerde de stilte om me heen terug.

De nacht was gedaald. In het stille maanlicht lag in wondere pracht het breede watervlak der Schelde voor mij. Als een azuren koepel, met duizenden flonkerende sterren als edelgesteenten bezet, welfde de hemel zich boven mijn hoofd. Ver naar het Westen, waar lucht en water schenen samen te smelten, vermoedde ik, meer dan ik zag, de

oneindigheid der zee. In regelmatige cadans klotsten, onder de stuwning van den opkomenden vloed, de golven tegen den zwaren steenen muur. Het was een tooneel van stillen vrede en ontroerende schoonheid.

Weder gingen mijn gedachten terug naar alles, wat er dien dag was voorgevallen. Ik zag om naar Naerebouts beeld. En zacht herhaalde ik enkele regels van het lied, dat ik dien morgen, van de hand van den dichter J. Vreeken, in de Middelburgsche courant gevonden had:

De brekende baren ze bruisen
 En zingen de hymne der zee;
 Een lied zonder einde, een ruischen,
 Vol teed're vertroosting en vree. -

 Gestalten, in neev'lig verhullen,
 Verscherpen, verstrakken van lijn;
 Vergetene namen vervullen,
 Door rythme gedragen, het brein.
 De glijdende schimmen verijlen
 In 't wijken. - Plots deelt zich hun rij;
 De zee zwijgt eerbiedig een wijle:
 Frans Naerebout gaat ons voorbij!

Dan rijst weer de lofzang, ontslagen
 Van banne, in heiligen schroom
 Gedempt nog, plechtstatig, gedragen,
 En zingt ons zoo innig, zoo vroom

Van Liefde, die storm en gevaren
Braveerend, den scheep'ling in nood
Ter hulp snelt; de toomlooze baren
Beheerscht; en het wint van den Dood.

En - N a e r e b o u t murm'len in 't bruisen
De eeuwige zangen der zee.
Onze ziele zingt schuchter het ruischen
Van d' eind'looze lofzangen mee.

J.S.